PUNJABI POEMS OF

AMRITA PRITAM

in Gurmukhi, Hindi, Roman and English

English translation by

KHUSHWANT SINGH

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਦੀ

ਸ਼ਾਇਰੀ

अमृता प्रीतम की
पंजाबी नज़्में

गुरमुखी, हिन्दी, रोमन लिपि व अंग्रेजी अनुवाद सहित

अंग्रेजी अनुवादक

खुशवन्त सिंह

SHOUT
SHARE
IT

AMRITA PRITAM

Born: 31st August 1919

Passed away: Delhi 31st October 2005

OTHER COLLECTIONS OF URDU POETRY
WITH ENGLISH TRANSLATION

817650025 9	Selections form **Diwan-e-Ghalib**	350.00
817650045 3	Poetry of **Shakeel Badauni**	350.00
817650030 5	Poetry of **Sahir Ludhianvi**	350.00
817650036 4	Poetry of **Iqbal**	350.00
817650092 5	Poetry of **Faiz Ahmad Faiz**	350.00
817650080 1	Poetry of **Qateel Shifai**	350.00
817650044 5	Poetry of **Ahmad Faraz**	350.00
817650069 0	Poetry of **Bahadur Shah Zafar**	350.00
817650309 9	Poetry of **Josh Malihabadi**	350.00
817650310 5	Selected Poetry of **Women Poets**	350.00
817650430 0	Masterpieces of **Urdu poetry** (Selected poems of 7 eminent Urdu poets)	350.00

STAR PUBLICATIONS (PVT.) LTD.
New Delhi - 110002

Punjabi Poems of

amrita pritam

Gurmukhi
Hindi
Roman

with
English translation by
KHUSHWANT SINGH

अमृता प्रीतम की शायरी

अंग्रेज़ी पद्यानुवाद : खुशवंत सिंह

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ

Poems of Amrita Pritam
(Multilingual edition)
English translation by Khushwant Singh
Star, New Delhi 2009

ISBN : 978-81-7650-311-2

© Star Publications New Delhi

Published by:
Star Publications Pvt. Ltd.
4/5, Asaf Ali Road, New Delhi-110002

First Edition : 2009

Price : Rs. 350.00 (in India)
£ 14.95 (in U.K.)

Sole distributors in the U.K.
STAR BOOKS
55, Warren St., London W1T 5NW
E-mail: starbooksuk@aol.co

Printed at Star Print-o-bind, New Delhi - 110020

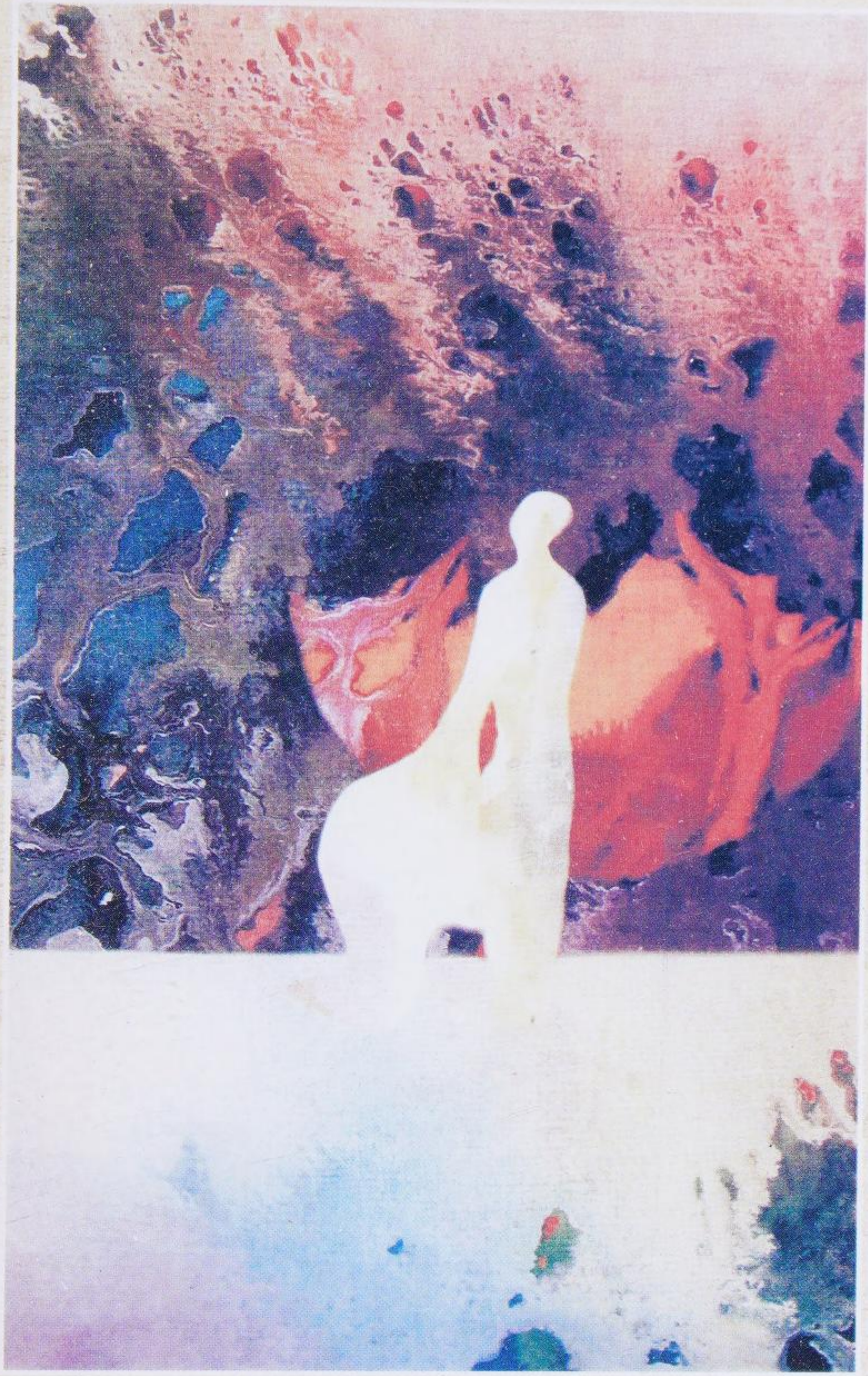

Dedicated to

IMROZ

AMRITA PRITAM at her home in New Delhi

From the Publishers:

Amrita Pritam was a great poet and writer of the twentieth century, who was rewarded with a number of literary awards, including the most prestigious Bhartiya Jnanpith Award in 1983. She passed away after a long llness on 31st October 2005, at the age of 86.

This multilingual collection of her selected poetry is a tribute from the publishers on her 90th birthday.

Our special gratitude is due to **Shri Khushwant Singh Ji**, who permitted us to include his English poetic translation of Amrita Pritam's poems in this collection.

This collection also includes the original text in Punjabi and Hindi with transliteration.

We are also thankful to **Mr Navraj Kwatra,** her son, who extended full cooperation in bringing out this publication and to **Mr. Imroz** who designed the cover and inside sketches.

यह बहुभाषीय संकलन

अमृता प्रीतम, पंजाबी की एक महान लेखिका एवं कवियित्री थीं, जिन्हें अपने जीवनकाल में अनेकों साहित्यिक पुरस्कारों से सम्मानित किया गया, जिनमें 1983 में 'भारतीय ज्ञानपीठ पुरस्कार' विशेष रूप से उल्लेखनीय हैं।

इस संकलन में अमृता प्रीतम की कुछ प्रसिद्ध पंजाबी कविताओं को हिन्दी, गुरुमुखी और रोमन लिपि के साथ श्री खुशवन्त सिंह द्वारा किया गया उनका अंग्रेजी पद्यानुवाद भी प्रस्तुत किया जा रहा है।

हम धन्यवादी हैं अमृता प्रीतम जी के सुपुत्र श्री नवराज क्वात्रा के एवं प्रसिद्ध कलाकार श्री इमरोज़ के जिनके सहयोग से इस संग्रह को प्रकाशित कर पाना संभव हो पाया है।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕਵਿੱਤਰੀ ਤੇ ਲੇਖਿਕਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ 1983 ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾਵਾਨ "ਭਾਰਤੀ ਗਿਆਨਪੀਠ ਸਨਮਾਨ" ਸਮੇਤ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 90ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਉੱਤੇ ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਬਹੁ-ਭਾਸ਼ੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ **ਸ੍ਰੀ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ** ਪ੍ਰਤੀ ਕ੍ਰਿਤੱਗਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਕਾਵਿ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ **ਸ੍ਰੀ ਨਵਰਾਜ ਕਵਾਤਰਾ** ਦੇ ਵੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਅਤੇ **ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਇਮਰੋਜ਼** ਦੇ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕਵਰ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਰੇਖਾ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ।

Original handwriting of
Amrita Pritam

ਹੋਣ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ---

ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਲਿਖਦੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਸੁਣਦੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ, ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ, ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂ, ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਹੋਵਾਂ

Amrita Pritam and her Poetry
by
Khushwant Singh

More than half a century ago a pretty little girl was first seen and heard reciting here compositions in praise of the Sikhs and 'Ten Gurus' at a *Kavi Darbar* in Lahore. Her comeliness and precocity made her an instant success. The fact that she was the only child of a widowed father, who had dedicated his life to preaching the gospel of Sikhism, made her in to an object of affection. As the petite, budding rhymster blossomed into a beautiful young woman and a poet, so did the fragrance of her works spread across her native land.

Amrita was married to a prosperous trading family, the Kwatras, who owned a popular general store in Anarkali in Lahore. It was as a mark of respect for her husband Pritam Singh, that Amrita replaced the suffix 'Kaur' to her name by Pritam, thus to become Amrita Pritam.

Thereafter the husband and wife drifted apart, but she contined her career as a poet and writer of fiction. She slogged hard, writing and broadcasting to keep home fires burning. Slowly she won recognition and was invited to conferences abroad, and visited Soviet Union, Bulgaria, Rumania and some Western European countries, and these visits enlarged her horizons which found concrete expressions in her magazine '*Naagmani*.

Amrita Pritam continued to be a very private person. Her output of poems, short stories and novels were identified as most impressive. Some of her poems were translated into some foreign languages, and her novel '*Pinjar*' (the skeleton) was transformed into a feature film.

Amrita Pritam was a liberated woman in every sense of the word, as a person, poet and novelist. She freed herself from the shackless of religion and conventions, though brought up in a rigidly orthodox Sikh milieu that took the form of deliberate defiance of orthdox Khalsa traditions.

The partition of Panjab in 1947, and fratricidal strife between Muslims on the one side and Sikhs and Hindus on the other, hurt her very deeply and we find expressions in some of her best writings. This was the theme of her novel '*Pinjar*' and her most famous poem '*To Waris Shah*'.

Amrita's forte is her poetry not her prose that much. Whereas her earlier poems conformed to conventional patterns of meter and rhyme, and often carried echoes of folk music and song in her lines, she progressed to free verse expressing radical iconoclastic rebellion against accepted

values. Love, notable erotic and physical love which forms very little part of her personal life, is the predominant theme in much of her writings. Much of her later poems are woven round the theme of unrequited love and unquenched passion. The woman in her is every the loser waiting for her beloved, exposing herself in utter nakedness and an all-too willing victim of sacrifice.

I feel happy to present this collection of Amrita's poem in English. As having translated many of her poems, I did best what could be done. and it is

* * *

AMRITA PRITAM

Abstracts from her autobiography 'Revenue Stamp':

As has been mentioned in the 'introduction' by Khushwant Singl in this collection:

'The partition of Punjab had hurt Amrita Pritam very deeply and the same has been reflected in some of her writings like **'Pinjar'** (the novel). About her immortal poem **'To Waris Shah'** she mentioned in her autobiography :

> "I had barely begun to give vent to my feelings when partition happened. Uprooted from Lahore, I had rehabilitated myself at Dehradun for a while, but later went to Delhi for work. On my return journey, I could not get a wink of sleep on the train. The pitch black darkness of the night was like a sign of the times. So piercing were the sighs the winds carried and echoed. It seemed we were back in mourning over this Watershed of the History. the trees loomed larger and larger like sentinels of sorrow. There were patches of stark aridity in between like the mounds of massive graves. The words of Waris Shah in his Punjabi classic **'Heer Waris Shah'**:
>
> ***'How will the dad and departed meet again ?'***
>
> surged back and forth through my mind. I thought, a great poet like him alone could bewail the loss a 'Heer' once had to bear. But who could lament the plight of millions of 'Heers' today? I could think of no one greater than Waris Shah to chant my invocation to. In the moving train, my trembling fingers moved on to describe the pangs I went through", and I wrote the poem **'To Waris Shah'.**

●●●

ਤਤਕਰਾ Index

ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ !	To Waris Shah	16-23
Aj akhan Varis Shah nun	आखां वारिस शाह नूं...	
ਓ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ! ਮੇਰੇ ਅਜਨਬੀ !	My friend! My stranger	24-27
Oh mere dost, mere ajnabi	ओह मेरे दोस्त! मेरे अजनबी...	
ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ	Amrita Pritam!	28-31
Amrita Pritam	अमृता प्रीतम	
ਇਮਰੋਜ਼ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ	Imroz	32-35
Imroz chitarkar	इमराज़ चित्रकार	
... ਕੁਮਾਰੀ	Virgin	36-39
Kumari	कुंवारी	
ਗੱਲਾਂ	Talk	40-43
Vartalap	वार्तालाप	
ਇਕ ਖ਼ਤ	Future	44-47
Bhavikh	भविष्य	
ਯਾਦ	Memory	48-51
Yaad	याद	
ਪੁਲ	The bridge	52-55
Pul	पुल	
ਰਾਜਨੀਤੀ	Politics	56-59
Rajniti	राजनीति	
ਦਾਗ਼	The scar	60-63
Dagh	दाग़	
ਸਾਲ ਮੁਬਾਰਕ	New Year Greetings	64-67
Saal mubarak	साल मुबारक	
ਇਸ਼ਕ	Love	68-71
Ishq	इश्क़	
ਮਿਰਾ ਸ਼ਹਿਰ	My City	72-75
Mera shehar	मिरा शहर	

ਚੁੱਪ Chup	Silence चुप	76-79
ਚੁੱਪ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ Chup di sazish	Conspricacy of silence चुप्प दी साज़िश	80-83
ਮੇਰਾ ਪਤਾ Mera pata	My address मेरा पता	84-87
ਮੋਮਬੱਤੀ Mombati	The candle मोमबत्ती	88-91
ਮੈਂ Main	The self मैं	92-95
ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ Ik dirshtikon	An aspect इक दृष्टिकोण	96-99
ਗੁਫ਼ਤਰ Gustakhi	Blasphemy (Kufra) गुस्ताख़ी	100-103
ਸਿਆਲ Sardi	Cold सर्दी	104-107
ਅਟੇਰਨ Ateran	The spool चरखी	108-111
ਖ਼ਾਲੀ ਜਗਹ Khali jagah	Empty space ख़ाली जगह	112-115
ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ Ik mulakaat	Encounter एक मुलाकात (मुठभेड़)	116-119
ਅਰਜ਼ Araz	Appeal अरज़	120-123
ਸਟਿੱਲ ਲਾਈਫ਼ Still life	Jallian wala जलीयां वाला	124-127
ਆਤਮ--ਮਿਲਣ Aatm Milan	Meeting the self आत्म मिलन	128-131
ਆਦਿ ਸੰਗੀਤ Adi sangeet	First melody पहली धुन	132-135

ਆਦਿ ਪੁਸਤਕ Adi pustak	First book आदि पुस्तक	136-139
ਆਦਿ ਕਬੀਲਾ Adi kabila	Primitive tribe आदि (पहला) कबीला	140-143
ਆਦਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ Adi Simiriti	Primitive law आदि विधान	144-147
ਆਦਿ ਧਰਮ Adi dharm	First religion आदि धरम	148-151
ਆਦਿ ਰਚਨਾ Adi rachna	First creation आदि रचना	152-155
ਇਕ ਖ਼ਤ Ik khat	A letter इक खत	156-159

ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ !

ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲ !
ਤੇ ਅੱਜ ਕਿਤਾਬੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਕੋਈ ਅਗਲਾ ਵਰਕਾ ਫੋਲ !
ਇਕ ਰੋਈ ਸੀ ਧੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤੂੰ ਲਿਖ ਲਿਖ ਮਾਰੇ ਵੈਣ
ਅੱਜ ਲੱਖਾਂ ਧੀਆਂ ਰੋਂਦੀਆਂ ਤੈਨੂੰ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਹਿਣ :

ਵੇ ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦਿਆ ਦਰਦੀਆ ! ਉਠ ਤਕ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾਬ
ਅੱਜ ਬੇਲੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵਿਛੀਆਂ ਤੇ ਲਹੂ ਦੀ ਭਰੀ ਚਨਾਬ
ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੰਜਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਜ਼ਹਿਰ ਰਲਾ
ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਪਾਣੀ ਲਾ
ਇਹ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਲੂੰ ਲੂੰ ਫੁਟਿਆ ਜ਼ਹਿਰ
ਗਿਠ ਗਿਠ ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਲਾਲੀਆਂ ਫੁਟ ਫੁਟ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਹਿਰ

ਹਿਰ ਵਿਲੱਸੀ ਵਾ ਫਿਰ ਵਣ ਵਣ ਵੱਗੀ ਜਾ
ਓਹਨੇ ਹਰ ਇਕ ਵਾਂਸ ਦੀ ਵੰਝਲੀ ਦਿੱਤੀ ਨਾਗ ਬਣਾ
ਪਹਿਲਾ ਡੰਗ ਮਦਾਰੀਆਂ ਮੰਤ੍ਰ ਗਏ ਗੁਆਚ
ਦੂਜੇ ਡੰਗ ਦੀ ਲਗ ਗਈ ਜਣੇ ਖਣੇ ਨੂੰ ਲਾਗ
ਲਾਗਾਂ ਕੀਲੇ ਲੋਕ ਮੂੰਹ ਬੱਸ ਫਿਰ ਡੰਗ ਹੀ ਡੰਗ
ਪਲੋ ਪਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੀਲੇ ਪੈ ਗਏ ਅੰਗ।

ਗਲਿਓਂ ਟੁੱਟੇ ਗੀਤ ਫਿਰ ਤ੍ਰੱਕਲਿਉਂ ਟੁੱਟੀ ਤੰਦ
ਤ੍ਰਿੰਜਣੋਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਚਰਖੜੇ ਘੂਕਰ ਬੰਦ
ਸਣੇ ਸੇਜ ਦੇ ਬੇੜੀਆਂ ਲੁੱਡਣ ਦਿੱਤੀਆਂ ਰੋੜ੍ਹ
ਸਣੇ ਡਾਲੀਆਂ ਪੀਂਘ ਅੱਜ ਪਿੱਪਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਤੋੜ

ਜਿਥੇ ਵਜਦੀ ਸੀ ਫੂਕ ਪਿਆਰ ਦੀ ਵੇ ਉਹ ਵੰਝਲੀ ਗਈ ਗੁਆਚ
ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਸਭ ਵੀਰ ਅੱਜ ਭੁੱਲ ਗਏ ਉਹਦੀ ਜਾਚ

ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਹੂ ਵੱਸਿਆ ਕਬਰਾਂ ਪਈਆਂ ਚੋਣ
ਪ੍ਰੀਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅੱਜ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਾਰਾਂ ਰੋਣ

ਅੱਜ ਸੱਭੇ ਕੈਦੋ ਬਣ ਗਏ ਹੁਸਨ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਚੋਰ
ਅੱਜ ਕਿਥੋਂ ਲਿਆਈਏ ਲੱਭ ਕੇ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਇਕ ਹੋਰ

ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਤੂੰਹੇਂ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੋਲ !
ਤੇ ਅੱਜ ਕਿਤਾਬੇ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਕੋਈ ਅਗਲਾ ਵਰਕਾ ਫੋਲ !

* * *

To Waris Shah

To waris Shah I turn today !
Speak up from the graves midst which you lie!
In our book of love, turn the next leaf.
When one daughter of the Punjab did cry
You filled pages with songs of lamentation,
today a hundred daughters cry
O Waris to speak to you."

O friend of the sorrowing, rise and see your Punjab
cropses are strewn on the pasture,
blood runs in the Chenab.
Some hand hath mixed poison in our fie rivers
the rivers in turn had irrigated the land.
From the rich land have sprouted venomous weeds
how high the red has spread
how much the curse has bled !

The poisoned air blew into every wood
and turned the flute bamboo into snakes
they first stung the charmers who lost their antidotes
then stung all that came their way
their lips were bit, fangs everywhere.
The poison spread to all the lines
all of the Punjab turned blue.

Song was crushed in every throat;
every spinning wheel's thread was snapped;
Friends parted from one another;
the hum of spinning wheels fell silent.

All boats lost the moorings
and float rudderless on the stream
the swings on thepeepals branches
have crashed with the peepul tree.

Where the windpipe trilled songs of love
that flute has been lost
Ranjah and his brothers have lost their art.

Blood keeps falling upon the earth
oozing out drop by drop from graves.
The queens of love
Weep in tombs.

It seems all people have become Kaidoos,
thieves of beauty and love—
where shoujld I search out
another Waris Shah.

Waris Shah!
Open your grave;
write a new page
in the book of love.

●●●

Aj Ākhāṃ Vāris Shāh Nūṃ....

aja ākhāṃ vārisa śāha nūṃ kitoṃ kabarāṃ viccoṃ bola!
te aja kitābe-iśka dā koī agalā varakā phola!

ika roī sī dhī pañjāba dī, tū likha-likha māre vaiṇa,
aja lakkhāṃ dhīāṃ rondīāṃ, tainūṃ vārisa śāha nūṃ kahaṇa:

uṭha daradamandāṃ diyā daradiā uṭha taka apaṇā pañjāba
aba bele lāśāṃ vichiāṃ te lahū dī bharī canāba

kise ne pañjāṃ pāṇīāṃ vica dittī zahira ralā
te unhāṃ pāṇīāṃ dharata nūṃ dittā pāṇī lā

ika zarakheza zamīna de lūṃ lūṃ phuṭiā zāhira
giḍha giṭha caḍīmā lāliyāṃ phuṭa phuṭa caḍiyā kahara

jitthe vajadī phūka pyāra dī ve oha vañjhalī gaī guāca
rāñjhe de sabhī vīra āja bhūla gae usadī jāñca

dharatī te lahū basayā kabarāṃ paiāṃ coṇa
prīta dīāṃ śahazādīāṃ aja vica mazārāṃ roṇa

aja sabho 'kaidī' baṇa gae, husana iśka de cora
aja kitthoṃ liāīe labha ke vārisa śāha ika hora

aja ākhāṃ vārisa śāha nūṃ, tūhoṃ kabarāṃ viccoṃ bola
te aja kitābe-iśka dā koī agalā varakā khola

* * *

अज आखां वारिस शाह[1] नूं.....

अज आखां वारिस शाह नूं कितों कबरां विच्चों बोल!
ते अज किताबे–इश्क दा कोई अगला वरका फोल!

इक रोई सी धी पंजाब दी, तू लिख–लिख मारे वैण,
अज लक्खां धीआं रोंदीआं, तैनूं वारिस शाह नूं कहण:

उठ दरदमन्दां दिया दरदीआ उठ तक अपणा पंजाब
अज बेले लाशां विछीआं ते लहू दी भरी चनाब

किसे ने पंजां पाणीआं विच दित्ती ज़हिर रला
ते उन्हां पाणीआं धरत नूं दित्ता पाणी ला

इक ज़रख़ेज ज़मीन दे लूं लूं फुटिआ ज़ाहिर
गिढ गिठ चड़ींआ लालियां फुट फुट चड़िया कहर

जित्थे वजदी फूक प्यार दी वे ओह वंझली गई गुआच
रांझे दे सभी वीर अज भूल गए उसदी जांच

---

1. पंजाब के एक महान कवि जिन्होंने हीर और रांझा की प्रेम कथा में हीर पर हुए अत्याचारों पर एक महान काव्य रचना की थी।

धरती ते लहू बसया कबरां पइआं चोण
प्रीत दीआं शहज़ादीआं अज विच मज़ारां रोण

अज सभो 'क़ैदी' बण गए, हुसन इश्क दे चोर
अज कित्थों लिआईए लभ के वारिस शाह इक होर

अज आखां वारिस शाह नूं, तूहों कबरां विच्चों बोल!
ते अज किताबे–इश्क दा कोई अगला वरका खोल!

* * *

ਓ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ ! ਮੇਰੇ ਅਜਨਬੀ !

ਇਕ ਵਾਰ ਅਚਾਨਕ ਤੂੰ ਆਇਆ—
ਤਾਂ ਵਕਤ, ਅਸਲੋਂ ਹੈਰਾਨ, ਮੇਰੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਖਲੋਤਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ...
ਤਰਕਾਲਾਂ ਦਾ ਸੂਰਜ ਲਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਲਹਿ ਨਾ ਸਕਿਆ
ਤੇ ਘੜੀ ਕੁ ਉਸ ਨੇ ਡੁੱਬਣ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤੀ,
ਫਿਰ ਅਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਨੇਮ ਨੇ ਇਕ ਦੁਹਾਈ ਦਿੱਤੀ
ਤੇ ਵਕਤ ਨੇ—ਬੀਤੇ-ਖਲੋਤੇ ਛਿਣਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕਿਆ
ਤੇ ਘਾਬਰ ਕੇ ਬਾਰੀ 'ਚੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ।

ਉਹ ਬੀਤੇ-ਖਲੋਤੇ ਛਿਣਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ
ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਬੜੀ ਅਸਚਰਜ ਲਗਦੀ ਹੈ
ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬੜੀ ਅਸਚਰਜ ਲਗਦੀ ਹੈ
ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਵਕਤ ਨੂੰ ਵੀ ਫੇਰ ਉਹ ਗ਼ਲਤੀ ਗਵਾਰਾ ਨਹੀਂ—
ਹੁਣ ਸੂਰਜ ਰੋਜ਼ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਰੋਜ਼ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਖੁੱਭ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਪਰ ਬੀਤੇ-ਖਲੋਤੇ ਛਿਣਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੱਚ ਹੈ
ਹੁਣ ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ, ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਏ ਜਾਂ ਨਾ, ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ,
ਪਰ ਉਸ ਦਿਨ ਵਕਤ ਨੇ ਜਦ ਬਾਰੀ 'ਚੋਂ ਛਾਲ ਮਾਰੀ ਸੀ
ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੋਡਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਲਹੂ ਸਿੰਮਿਆ ਸੀ
ਉਹ ਲਹੂ, ਮੇਰੀ ਬਾਰੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਅਜੇ ਤਕ ਜੰਮਿਆ ਹੋਇਐ ..

* * *

My Friend! My Stranger!

Suddenly one day you came,
surprised,
Time stood still in my room,
The sun about to set,
paused.
Fated to return,
the sun forgot its fate.
The cosmic order complained.

When time looked at that moment,
started.
It leapt from my window.
We remember that incident
and wonder.
Perhaps time will never
do this again.

Now the sun sets each day on time
and darkness enters my heart
each night.
But that moment which stood still
was the truth
Whether you and I admit it or not.
that from my window.
Its knees were bruised and bled
that blood still stains my window.

Oh Mere Dost! Mere Ajnabī....

ika vāra acānaka tū āyā-
tāṃ vaqta, asaloṃ hairāna, maire kamare vica khilotā raha gayā.....
tarakālāṃ dā sūraja lena varalāsī, para leha nara sakiyā
te ghaḍī ko usa ne ḍubana kismata visāra detī
phira azalāṃ de nīma ne ika duhāī dittī
je vaqta ne bīte khilote chināṃ nūṃ takiyā
te ghābaḍa ke bārisa vicoṃ chāla māra dittī

oha bīte khilote chināṃ dī ghaṭanā
huna tīnoṃ dī baḍī cārja lagadī hai.
te mainūṃ vī baḍī acaraja lagadī hai
te śāyada vaqta nūṃ kī phera oha ghalatī gavārā nahīṃ
huna sūraja roja vele sira ḍuba jāndā hai
te hunerā roja merī chātī vica khuba jāndā hai

para bite khilote chināṃ kā ika saca hai
huna tū maiṃ sunā cāhie jāṃ nāṃ, eha vakharī gala hai.
para usa dina vaqta ne jida bārī vicoṃ chāla mārī sī
te osa de goḍiyā vicoṃ jo lahū samyāsī
oha lahū merī bārī de thalle aja taka jamayā hoyā hai.

* * *

ओह मेरे दोस्त! मेरे अजनबी.....

इक वार अचानक तू आया–
तां वक़्त, असलों हैरान, मैरे कमरे विच रिवलोता रह गया.....
तरकालां दा सरज लेन वरलासी, पर लेह नर सकिया
ते घड़ी को उस ने डुबन किरमत विसार देती
फिर अजलां दे नीम ने इक दुहाई दित्ती
जे वक़्त ने बीते रिवलोते छिनां नूं तकिया
ते घाबड़ के बारिस विचों छाल मार दित्ती–

ओह बीते रिवलोते छिनां दी घटना
हुन तीनों दी बड़ी चार्ज लगदी है।
ते मैनूं वी बड़ी अचरज लगदी है
ते शायद वक्त नूं की फेर ओह गलती गवारा नहीं
हुन सूरज रोज वेले सिर डुब जान्दा है
ते हुनेरा रोज मेरी छाती विच खुब जान्दा है।

पर बीते रिवलोते छिनां का इक सच है
हुन तू मैं सुना चाहिए जां नां, एह वरवरी गल है।
पर उस दिन वक्त ने जिद वारी विचों छाल मारी सी
ते ओस दे गोडिया विचों जो लहू सम्यासी
ओह लहू मेरी वारी दे थल्ले अज तक जमया होया है।

* * *

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ

ਇਕ ਦਰਦ ਸੀ—
ਜੋ ਸਿਗਰਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਪੀਤਾ ਹੈ

ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਨਜ਼ਮਾਂ ਹਨ—
ਜੋ ਸਿਗਰਟ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਮੈਂ ਰਾਖ ਵਾਂਗਣ ਝਾੜੀਆਂ ...

* * *

Amrita Pritam

Pain:
I inhaled it,
quietly like a cigarette.

Song:
I flicked off
like ash
from the cigarette.

* * *

Amritā Prītam...

ika darda sī-
jo sigreṭa dī taraha maiṃ cupa cāpa pītā hai

sirfa kujha nazamāṃ haiṃ-
jo sigreṭa de nāloṃ meṃ rākha vāṅgana jhāḋiyāṃ.....

अमृता प्रीतम.....

इक दर्द सी–
जो सिग्रेट दी तरह मैं चुप चाप पीता है

सिर्फ़ कुझ नज़मां हैं–
जो सिग्रेट दे नालों मैं रारव वांगन झाडियां.....

* * *

ਇਮਰੋਜ਼ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ

ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਈਜ਼ਲ ਦੇ ਉੱਤੇ—
ਇਕ ਕੈਨਵਸ ਪਈ ਹੈ

ਕੁਝ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ—
ਕਿ ਕੈਨਵਸ ਤੇ ਲੱਗਾ ਰੰਗ ਦਾ ਟੋਟਾ
ਇਕ ਲਾਲ ਟਾਕੀ ਬਣ ਕੇ ਹਿਲਦਾ ਹੈ

ਤੇ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਪਸ਼ੂ
ਇਕ ਸਿੰਗ ਚੁਕਦਾ ਹੈ,
ਸਿੰਗ ਤਣਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਹਰ ਕੂਚਾ ਗਲੀ ਬਜ਼ਾਰ
ਇਕ "ਰਿੰਗ" ਬਣਦਾ ਹੈ,
ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਰਗ਼ਾਂ ਵਿਚ
ਇਕ ਸਪੇਨੀ ਰਵਾਇਤ ਖੋਲਦੀ
ਗੋਯਾ ਦੀ ਮਿੱਥ—
ਬੁਲ ਫ਼ਾਈਟਿੰਗ
ਟਿਲ ਡੈੱਥ ...

Imroz

A canvas
is spread
on the easel before me.

It seems
as if the patch of colour,
stuck to the canvas
swings
like red cloth.

And the beast in the man
raises its horn.
aims it to strike.
And every street, alley and lane
forms the ring,
And Spanish passion
rages
in my Panjabi veins.
The myth of Goya,
bull-fighting
till death.

Imroz Chitrkār...

mere sāhamaṇe-īzala de utte,
ika kainavasa paī hai

kujha iṃja jāpadā-
ki kainavasa te lagā raṅga dā ṭoṭā
ika lāla ṭākī baṇa ke hiladā hai
te hara insāna de andara dā paśū

ika siṅga cukadā hai.
siṅga taṇadā hai- te hara kūcā galī bāzāra
ika 'riṅga' baṭadā hai
te merīāṃ pañjābī ragāṃ vica
ika sapenī ravāyata khauladī
goyā dī mitha.....
bula phāiṭiṅga.....
ṭila ḍaitha.....

* * *

इमरोज़ चित्रकार.....

मेरे* साहमणे–ईज़ल दे उत्ते,
इक कैनवस पई है

कुझ इंज जापदा–
कि कैनवस ते लगा रंग दा टोटा
इक लाल टाकी बण के हिलदा है
ते हर इन्सान दे अन्दर दा पशू

इक सिंग चुकदा है।
सिंग तणदा है– ते हर कूचा गली बाज़ार
इक 'रिंग' बटदा है
ते मेरीआं पंजाबी रगां विच
इक सपेनी रवायत रवौलदी
गोया दी मिथ.....
बुल फाइटिंग.....
टिल डैथ.....

* * *

... ਕੁਮਾਰੀ

ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸੇਜ ਤੇ ਜਦ ਪੈਰ ਧਰਿਆ ਸੀ
ਮੈਂ ਇਕ ਨਹੀਂ ਸਾਂ—ਦੋ ਸਾਂ
ਇਕ ਸਾਲਮ ਵਿਆਹੀ, ਤੇ ਇਕ ਸਾਲਮ ਕੁਆਰੀ
ਸੋ ਤੇਰੇ ਭੋਗ ਦੀ ਖ਼ਾਤਿਰ
ਮੈਂ ਉਸ ਕੁਆਰੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਸੀ
ਮੈਂ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ

ਇਹ ਕਤਲ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨਨ ਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
ਸਿਰਫ਼ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਲਤ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਜ਼ਿੱਲਤ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਪੀਤਾ ਸੀ
ਤੇ ਫਿਰ ਪਰਭਾਤ ਵੇਲੇ
ਇਕ ਲਹੂ ਵਿਚ ਭਿੱਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵੇਖੇ ਸਨ
ਹੱਥ ਧੋਤੇ ਸਨ—

ਬਿਲਕੁਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਉਂ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕੀ ਅੰਗ ਧੋਣੇ ਸੀ
ਪਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਮੈਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਈ
ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਖਲੋਤੀ ਸੀ
ਉਹੀ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਜਾਚੇ, ਮੈਂ ਰਾਤੀਂ ਕਤਲ ਕੀਤੀ ਸੀ

ਓ ਖ਼ੁਦਾਇਆ !
ਕੀ ਸੇਜ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਬਹੁਤ ਗਾੜ੍ਹਾ ਸੀ ?
ਮੈਂ ਕਿਹਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਤੇ ਕਿਹਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਬੈਠੀ ...

* * *

. . .Virgin

When I entered your bridal chamber
I was not one but two persons.
One's marriage had ever consummated and complete
the other had ever remained a chaste virgin.

To fulfill our union
I had to kill the virgin.
And kill her, I did.
Such murders are sanctioned by the law
Only the humiliation accompanying them is illegal.
So I drank the poison of humiliation.

Came the dawn and
I saw the dawn and
I saw the blood on my hands.
I washed them
Just as I washed off the odours on my body.

But when I saw myself in the mirror
there she was before me;
The same one I thought I had
murdered during the night.

Oh, God!
Was the bridal chamber so dark I could not tell
the one I was slay from the one I sis in fact kill.

* * *

Kuṃvārī....

maiṃ terī seja te jada paira dharīā sī
maiṃ 'ika' nahīṃ sāṃ- 'do' sāṃ
ika sālama biyāhī te ika sālama kuārī.....
so tere bhoga dī khātira-
maiṃ usa kuārī nūṃ qatala karanā sī
maiṃ qatala kītā sī-

eha qatala jo qānūna jāyaza hunde hana
sirfa ohanā dī zillata nājāyaza hundī hai.
te maiṃ usa zillata dā zahara pītā sī
te phira parabhāta vele-
ika lahū vica bhijje maiṃ āpaṇe hatha vekhe sana,
hatha dhote sana-

bilakula usa tarahāṃ jyoṃ hora muśakī aṃga dhoṇe sī.
para jiṃo hī maiṃ śīśe de sāmaṇe hoī
oha sāmane khalotīsī
ohī, jo āpaṇī jāce, maiṃ rātī qatala kītī sī

o khudāyā!
kī seja dā hanerā bahuta gâdhā sī?
maiṃ kihanūṃ qatala karanā sī, te kihanūṃ qatala kara baiṭhī?

* * *

कुंवारी.....

मैं तेरी सेज ते जद पैर धरिआ सी
मैं 'इक' नहीं सां– 'दो' सां
इक सालम बियाही ते इक सालम कुआरी.....
सो तेरे भोग दी ख़ातिर–
मैं उस कुआरी नूं क़तल करना सी
मैं क़तल कीता सी–

एह क़तल जो क़ानून जायज़ हुंदे हन
सिर्फ़ ओहना दी ज़िल्लत नाजायज़ हुंदी है।
ते मैं उस ज़िल्लत दा ज़हर पीता सी
ते फिर परभात वेले–
इक लहू विच भिज्जे मैं आपणे हथ वेरवे सन,
हथ धोते सन–

बिलकुल उस तरहां ज्यों होर मुशकी अंग धोणे सी।
पर जिंओ ही मैं शीशे दे सामणे होई
ओह सामणे खलोतीसी
ओही, जो आपणी जाचे, मैं राती क़तल कीती सी

ओ ख़ुदाया!
की सेज दा हनेरा बहुत गाढ़ा सी ?
मैं किहनूं क़तल करना सी, ते किहनूं क़तल कर बैठी?

* * *

ਗੱਲਾਂ

ਆ ਸੱਜਣ ਅੱਜ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਏ
ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਬਾ਼ਗਾਂ ਅੰਦਰ
ਹਰੀ ਚਾਹ ਦੀ ਪੱਤੀ ਵਾਂਗੂੰ
ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉੱਗੀ
ਉਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਤੋੜ ਲਿਆ ਤੂੰ।
ਹਰ ਇਕ ਕੂਲੀ ਗੱਲ ਛੁਪਾਈ,
ਹਰ ਇਕ ਪੱਤੀ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਈ।

ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਇਸ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ
ਕਿਸੇ ਅੱਗ ਨੂੰ ਫੋਲ ਲਵਾਂਗੇ
ਇਕ ਦੋ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ
ਬੁੱਝੀ ਲੱਕੜ ਬਾਲ ਲਵਾਂਗੇ।

ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਇਸ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ
ਸੇਕ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਬੋਲ ਪਵੇਗਾ
ਮੇਰੇ ਜਿਸਮ ਤਾਂਬੀਏ ਅੰਦਰ
ਦਿਲ ਦਾ ਪਾਣੀ ਖੌਲ ਪਵੇਗਾ।
ਆ ਸੱਜਣ ਅੱਜ ਖੋਲ੍ਹ ਪੋਟਲੀ !

ਹਰੀ ਚਾਹ ਦੀ ਪੱਤੀ ਵਾਂਗੂੰ
ਉਹੀਉ ਤੋੜ ਗੁਆਈਆਂ ਗੱਲਾਂ
ਉਹੀਉ ਸਾਂਭ ਸੁਕਾਈਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਇਸ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਵੇਖੀਂ
ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਵਟਾ ਕੇ ਵੇਖੀਂ
ਤੱਤਾ ਘੁੱਟ ਇਕ ਤੂੰ ਵੀ ਪੀਵੀਂ
ਤੱਤਾ ਘੁੱਟ ਇਕ ਮੈਂ ਵੀ ਪੀਵਾਂ

ਉਮਰ ਹੁਨਾਲਾ ਅਸਾਂ ਲੰਘਾਇਆ
ਉਮਰ ਸਿਆਲਾ ਲੰਘਦਾ ਨਹੀਓਂ
ਆ ਸੱਜਣ ਅੱਜ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਏ ..

* * *

Talk

Come love, let us pour out hearts today!
in the garden of your heart
Whatever subject like seed sprouted
you picked out like a leaf of garden tea.
Every subject you hid away
every leaf put out to dry.

In this hearth made of clay
we will rekindle fire out of the embers
blow on it once or twice
And flames will leap out of a half-burnt log.

In this heart made of clay
our love will speak with tongues of flame
And in the cauldron of my body
my hearts water come to boil.

Come love, open up the packet
of green tea leaves
And pick again what we have lost
Freshen again things gone dry.
Dip them in this water and see
how they change their colour
Take a sip or two while it is hot
and let me have a sip or two.

In the spring time of our life we could do without it.
In our winter years it's hard to bear.
Come love, let us pour out our hearts today!

* * *

Vārtālāp...

ā sajaṇa aja gallāṃ karīe.....
tere dila de bāgāṃ aṃdara
harī cāha dī pattī vāṅgūṃ
jihaâdī galla jadoṃ vī ugī
ose galla nūṃ toâda liā tūṃ
hara ika kūlī galla chupāī,
hara ika pattī sukaṇe pāī

miṭṭī de isa culhe aṃdara
kise aga na phola lavāṅge
ika-do phūkāṃ māra lavāṅge
būjhī lakkaâda bāla lavāṅge
mitṭṭi de isa culhe aṃdara
seka iśka dā bola pavegā
mere jisama tāṃabīe aṃdara
dila dā pāṇī khola pavegā
ā sajaṇa kholha poṭalī.....

harī cāha dī pattī vāṅgūṃ
ohīo toâda guāiyāṃ gallāṃ
ohīo sāmbha sukāiyāṃ gallāṃ

isa pāṇī vica pā ke vekhīṃ
isa dā raṅga vaṭā ke vekhīṃ
tattā ghuṭṭa ika tū vī pīvīṃ,
tattā ghuṭṭa ika maiṃ vī pīvāṃ

umara-hunālā asāṃ laṅghāyā
umara-siālā laṅghadā nahīo

ā sajaṇa aja gallāṃ karīe.....

* * *

वार्तालाप.....

आ सजण अज गल्लां करीए...!

तेरे दिल दे बागां अंदर
हरी चाह दी पत्ती वांगं
जिहड़ी गल्ल जदों वी उगी
ओसे गल्ल न तोड़ लिआ तं
हर इक कली गल्ल छुपाई,
हर इक पत्ती सुकणे पाई

मिट्टी दे इस चुल्हे अंदर
किसे अग न फोल लवांगे
इक-दो फुकां मार लवांगे
बूझी लक्कड़ बाल लवांगे

मिट्टी दे इस चुल्हे अंदर
सेक इश्क दा बोल पवेगा
मेरे जिसम तांबीए अंदर
दिल दा पाणी खोल पवेगा
आ सज्जण अज खोल्ह पोटली.....

हरी चाह दी पत्ती वांगं
ओहीओ तोड़ गुआइयां गल्लां
ओहीओ सांभ सुकाइयां गल्लां

इस पाणी विच पा के वेखीं
इस दा रंग वटा के वेखीं

तत्ता घुट्ट इक त वी पीवीं।
तत्ता घुट्ट इक मैं वी पीवां

उमर-हुनाला असां लंघाया
उमर-सिआला लंघदा नहीओ

आ सजण अज गल्लां करीए.....

* * *

ਇਕ ਖ਼ਤ

ਮੈਂ—ਇਕ ਪਰਛੱਤੀ 'ਤੇ ਪਈ ਪੁਸਤਕ।
ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਧ ਬਚਨ ਹਾਂ, ਜਾਂ ਭਜਨ ਮਾਲਾ ਹਾਂ,
ਜਾਂ ਕਾਮਸੂਤਰ ਦਾ ਇਕ ਕਾਂਡ,
ਜਾਂ ਕੁਝ ਆਸਨ, ਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਟੋਟਕੇ,
ਪਰ ਜਾਪਦਾ—ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ।
(ਕੁਝ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਦਾ)

ਤੇ ਜਾਪਦਾ—ਇਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਹੋਈ ਸੀ
ਤੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜੋ ਮਤਾ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ
ਮੈਂ ਉਸੇ ਦੀ ਇਕ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਕਾਪੀ ਹਾਂ।
ਤੇ ਫੇਰ ਉਤੋਂ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਛਾਪਾ
ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਦੇ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਇਆ
ਸਿਰਫ਼ 'ਕਾਰਵਾਈ' ਖ਼ਾਤਰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

ਤੇ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਚਿੜੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ
ਚੁੰਝ ਵਿਚ ਤੀਲੇ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ
ਤੇ ਮੇਰੇ ਬਦਨ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ
ਉਹ ਦੂਸਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਕਰਦੀਆਂ।
(ਦੂਸਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਾ ਫ਼ਿਕਰ ਕਿੰਨਾਂ ਹੁਸੀਨ ਫ਼ਿਕਰ ਹੈ)।
ਪਰ ਕਿਸੇ ਉਪਰਾਲੇ ਲਈ ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਖੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ
ਤੇ ਕਿਸੇ ਮਤੇ ਦਾ ਕੋਈ ਖੰਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
(ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਤੇ ਦੀ ਕੋਈ ਦੂਸਰੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ?)

ਸਿਰਫ਼ ਕਦੇ ਸੋਚਦੀ ਹਾਂ ਸੁੰਘ ਕੇ ਵੇਖਾਂ
ਕਿ ਮੇਰਾ ਭਵਿੱਖ ਕਿਥੇ ਹੈ ?
ਤੇ ਏਸ ਫ਼ਿਕਰ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਕੁਝ ਜਿਲਦ ਲਹਿੰਦੀ ਹੈ
ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਸੁੰਘਣਾ ਚਾਹਵਾਂ
ਸਿਰਫ਼ ਵਿੱਠਾਂ ਦੀ ਹਵਾੜ੍ਹ ਔਂਦੀ ਹੈ ...
ਓ ਮੇਰੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ !
ਮੈਂ—ਤੇਰੀ ਵਰਤਮਾਨ ਦਸ਼ਾ ..

* * *

Future

A book on the loft, I am,
perhaps some sacred text or hymnal.
Or a chapter from the Kamasutra,
or a prescription for venereal diseases.
I realize none of these
had I been one, someone would have read me.

It would seem that at a meeting of revolutionaries
they passed a resolution, and I am its original manuscript.
The police seal is stamped on it.
The resolution could not be implemented,
and now lies preserved for reference.

Sparrows with straws in their beaks come,
sit on my breast and worry about the next generation.
(How wonderful is to worry
about the coming generation!)
Sparrows have wings to fly
But resolutions have no wings
(or else resolutions do not generate).

Sometimes I wonder, if I can
smell out what lies in my future.
The fear loosens my binding.
And when I try to smell it
it smells of bird's droppings.

Dear earth what is your future?
I am today, what you will be.

* * *

Bhāvikh....

maiṃ- ika parachattī te paī pustaka!
śāyada sādha bacana hāṃ, jāṃ bhajana mālā hāṃ,
jāṃ kāmasūtra dā ika kāṃha
jāṃ kucha āsana, te gupta rogāṃ de ṭoṭake
para jāpadā- maiṃ ihanā vicoṃ kucha vī nahīṃ.
(kucha hundī tāṃ jarūra koī padhadā)

te jāpadā- ika krāntikāriyāṃ dī sabhā huī sī
te sabhā vicā jo atā pāsa ho āsī
maiṃ use dī ika hatha likhata kāpī hāṃ.
te phera uttoṃ pulisa dā chāpā
te jo kucha pāsa hoā sī, kade lāgū nā hoā
sirapha ""kāravāī" khātara sāmma ke rakhiyā gayā.

te huṇa sirapha kujha cidīyāṃ āūṃdīyāṃ
cuñja vica nīle liāūṃdīyāṃ
te mere badana utte baiṭha ke
oha dūsarī pīdhī dā phikra karadīyāṃ.
(dūsarī pīdhī dā phikra kinnā hasīna phikra hai.)
para kise uparāle laī cidīyāṃ de khambha nahīṃ hunde hana
te kise mate dā koī khambha nahīṃ hundā.
(jāṃ kise mata dī koī dūsarī pīdhī nahīṃ hundī ?)

sirapha kade socadī hāṃ suṅgha ke vekhaṃ
ki merā bhavikha kithe hai ?
te aisa fikara vica merī kujha jinda laiṃhadī hai
para jadoṃ vī kujha suṅghanā cāhavāṃ
sirapha viṭhāṃ dī hakada oṃdī hai.....
o merī dharatī de bhavikha!
maiṃ- terī varatamāna daśā.....

* * *

भविख.....

मैं– इक परछत्ती ते पई पुस्तक!
शायद साध वचन हां, जां भजन माला हां,
जां कामसुत्र दा इक कांह
जां कुछ आसन, ते गुप्त रोगां दे टोटके
पर जापदा– मैं इहना विचों कुछ वी नहीं।
(कुछ हुंदी तां जरूर कोई पढ़दा)

ते जापदा– इक क्रांतिकारियां दी सभा हुई सी
ते सभा विचा जो अता पास हो आसी
मैं उसे दी इक हथ लिखत कापी हां।
ते फेर उत्तों पुलिस दा छापा
ते जो कुछ पास होआ सी, कदे लाग ना होआ
सिरफ "कारवाई" खातर सांम के रखिया गया।

ते हुण सिरफ कुझ चिड़ीयां आऊंदीयाँ
चुंज विच नीले लिआऊंदीयां
ते मेरे बदन उत्ते वैठ के
ओह दूसरी पीढ़ी दा फिक्र करदीयाँ।
(दूसरी पीढ़ी दा फिक्र किन्ना हसीन फिक्र है)।
पर किसे उपराले लई चिड़ीयां दे खंभ नहीं हुंदे हन
ते किसे मते दा कोई खंभ नहीं हुंदा।
(जां किसे मत दी कोई दूसरी पीढ़ी नहीं हुंदी?)

सिरफ कदे सोचदी हां सुंघ के वेखां
कि मेरा भविख किथे है ?
ते ऐस फिकर विच मेरी कुझ जिन्द लैंहदी है
पर जदों वी कुझ सुंघना चाहवां
सिरफ विठां दी हकड़ ओंदी है.....
ओ मेरी धरती दे भविख!
मैं– तेरी वरतमान दशा.....

* * *

ਯਾਦ

ਸੂਰਜ ਨੇ ਕੁਝ ਘਾਬਰ ਕੇ ਅੱਜ
ਚਾਨਣ ਦੀ ਇਕ ਬਾਰੀ ਖੋਲ੍ਹੀ
ਬੱਦਲ ਦੀ ਇਕ ਬਾਰੀ ਭੀੜੀ
ਉੱਤਰ ਗਿਆ ਨ੍ਹੇਰੇ ਦੀ ਪੌੜੀ।

ਅੰਬਰ ਦੇ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਉੱਤੇ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਆਇਆ।
ਤਾਰੇ, ਸਾਰੇ ਬੀੜੇ ਖੋਲ੍ਹੇ
ਗਲੋਂ ਚੰਨ ਦਾ ਕੁੜਤਾ ਲਾਹਿਆ।

ਬੈਠੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਦਿਲ ਦੀ ਗੁੱਠੇ,
ਯਾਦ ਤੇਰੀ ਅੱਜ ਈਕਣ ਆਈ
ਜੀਕਣ ਗਿੱਲੀ ਲੱਕੜ ਵਿੱਚੋਂ
ਗਾੜ੍ਹਾ ਕੌੜਾ ਧੂੰਆਂ ਉੱਠੇ,

ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਸੋਚਾਂ ਆਈਆਂ,
ਜੀਕਣ ਸੁੱਕੀ ਲੱਕੜ ਭਰਦੀ
ਲਾਲ ਕਿਰਮਚੀ ਅੱਗ ਦੇ ਹਉਕੇ
ਦੋਵੇਂ ਲੱਕੜਾਂ ਹੁਣੇ ਬੁਝਾਈਆਂ।

ਵਰ੍ਹੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਲੇ ਖਿੰਡੇ
ਕੁਝ ਬੁੱਝੇ ਕੁਝ ਬੁੱਝਣੋਂ ਰਹਿ ਗਏ,
ਹੱਥ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਾਂਭਣ ਲੱਗਾ
ਪੋਟਿਆਂ ਉੱਤੇ ਛਾਲ ਪੈ ਗਏ।

ਇਸ਼ਕ ਤੇਰੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਛੁੱਟੀ
ਜਿੰਦ ਕਾਹੜਨੀ ਟੁੱਟ ਗਈ ਹੈ
ਤਵਾਰੀਖ਼ ਅੱਜ ਚੌਂਕੇ ਵਿੱਚੋਂ
ਕੁੱਖੀ ਭਾਣੀ ਉੱਠ ਗਈ ਹੈ।

* * *

Memory

Today the sun was somewhat uneasy,
it threw open the window of the light
Then it shut the window of the cloud
and went down the stairway of darkness.

Beads of sweat hung
on the brows of the sky;
It undid the star-buttons
and took off the moon-shirt.

I was sitting in a corner by myself,
Your memory came to me
like a thick and bitter smoke
from a wet log.

And with it came a hundred thoughts
as red sighs of fire
come from a dry log,
Both logs I have quenched now.

The embers of years are scattered
some dead, some still aglow
When time tried to sweep them up
its hands came up in blisters.

The cooking pot slipped from fingers
and broke;
We had invited history to a feast
it had to go unfed and hungry.

* * *

Yād....

sūraja ne kuja ghābara ke ajja
cānaṇa dī ika bārī kholī
baddala dī ika barī bhîdī
utara gayā nere dī paudî.

aṃbara de makhaṭṭiyāṁ ūtte
patā nahīṃ kyoṃ madakā āyā.
tāre sāre bîde rakele
galoṃ canna dā kudatā lāhiyā.

baiṭhī hāṃ maiṃ dila dī guṭhṭhe,
yāda teri ajja ikaṇa āi,
jīkaṇa gillī lakadî vicoṃ
gādhā kaudā dhuāṁ uṭhṭhe,

nāla saiṅkade socāṃ āīyāṃ
jīkaṇa sukkī lakada bharadī
lāla kiramacī agga de haūke
deveṃ lakadāṃ hune bujhāīyāṃ.

dare jisa taraha kole khiṇḍe
kucha bujhe kujha bujhaṇoṃ raha gae,
hattha samaya dāsāmmana laggā
poriyāṃ ūtte chāle pai gae.

iśka tere de hatthoṃ chuṭṭī
jinda kāhadanī ṭūṭa gaī hai.
tavārīkha ajja cauṅke vicoṃ
bhukhe bhāṇī uṭha gaī haiṃ.

* * *

याद.....

सूरज ने कुज घाबर के अज्ज
चानण दी इक बारी खोली
बद्दल दी इक बरी भीड़ी
उतर गया नेरे दी पौड़ी।

अंबर दे मरवट्टियाँ ऊत्ते
पता नहीं क्यों मड़का आया।
तारे सारे बीड़े रकेले
गलों चन्न दा कुड़ता लाहिया।

बैठी हां मैं दिल दी गुठ्ठे,
याद तेरी अज्ज ईकण आई,
जीकण गिल्ली लकड़ी विचों
गाढ़ा कौड़ा धुआँ उठ्ठे,

नाल सैंकड़े सोचां आईयां
जीकण सुक्की लकड़ भरदी
लाल किरमची अग्ग दे हऊके
देवें लकड़ां हुने बुझाईयां।

दरे जिस तरह कोले रिवंडे
कुझ बुझे कुझ बुझणों रह गए,
हत्थ समय दा सांमण लग्गा
पोरियां ऊत्ते छाले पै गए।

इश्क तेरे दे हत्थों छुट्टी
जिंद काहड़नी टूट गई है।
तवारीख अज्ज चौंके विचों
भुरवे भाणी उठ गई हैं।

* * *

ਪੁਲ

ਕੱਲ੍ਹ—ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪੁਲ ਜਲਾਇਆ ਸੀ
ਤੇ ਇਕ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਨਸੀਬ ਵੰਡੇ ..

ਬਦਨ ਛੰਡੇ—
ਤਾਂ ਇਕ ਪਿੰਡੇ ਦੀ ਵੀਰਾਨੀ ਏਸ ਕੰਢੇ ਸੀ
ਤੇ ਇਕ ਪਿੰਡੇ ਦੀ ਵੀਰਾਨੀ ਓਸ ਕੰਢੇ ...

ਫੇਰ ਰੁੱਤਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਫੁੱਲ ਦਿੱਤੇ—
ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਉਹ ਪਿੰਡੇ ਤੋਂ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ,
ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਹ ਰੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ,
ਤੇ ਝੜੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ—
ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਵਰ੍ਹੇ ਅਸਾਂ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰੋੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ...

ਵਰ੍ਹੇ ਮੁੱਕੇ ਨੇ, ਪਰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੁੱਕੇ,
ਤੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਪਰਛਾਵੇਂ ਤਾਂ ਵੇਖੇ,
ਪਰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਤੱਕੇ ...

ਤੇ ਏਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ—
ਕਿ ਕੁਝ ਵਿੱਥ ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਅਸੀਂ ਮੁੱਕ ਜਾਈਏ
ਚੱਲ ! ਖਿੰਗ੍ਹਰਾਂ ਜਹੇ ਪਿੰਡੇ ਪਾਣੀ ਤੇ ਵਿਛਾਈਏ !
ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖੀਂ,
ਤੇ ਅੱਧੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਲੰਘ ਆਵੀਂ !
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਾਂਗੀ—
—ਤੈਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਦੀ ਮਿਲਾਂਗੀ ...

* * *

The Bridge

Yesterday you and I
burnt a bridge
and divided our destinies
Like the two banks of a river.
shook our bodies
till one body had the solitude of one bank
and the other the solitude of the other.

When spring returned
and gave birth to flowers
you plucked them from body
and I too gave them back to the spring.

And like foliage that has been shed during the fall,
We let the years drift away as float away leaves
on the waters.

The years have gone by
but the waters have not dried up;
And on the flowing stream
we saw our reflections
but not our faces clearly.

Before we fade away
standing thus apart from each other;
Let us spread our lean bodies
on the surface of the waters.
And you step on your body
to span half the river
while I will tread on my body
and will receive you more than halfway.

* * *

Pul....

kala-asāṃ dohrāṃ ne ika pula jalāyā sī
te ika dariyā de kaṇḍe vāṅgu nasība vaṇḍe.....

badana chaṇḍe-
tāṃ ika piṇḍe dī vīrānī aise kaṇḍesī
te ika piṇḍe dī vīrānī osa kaṇḍe.....

phera ruttāṃ ne jadoṃ vī kujha kulala ditte
tāṃ tū vī oha piṇḍe to toḍa ditte,
te maiṃ vi oha rulāṃ nūṃ moḍa ditte,
te jhaḍe pattiyāṃ vāṅgu-
kinne hī vare asī pānī vica roḍha ditte.....

vare mukke ne, para pānī nahīṃ sukke,
te vagade pānīyāṃ, vicoṃ, para chāveṃ tāṃ vekhe
para muṁha nahīṃ takake.....

te aisa to pahalāṃ-
ki kujha vitha te khalote asī mukka jāīai
cala! khiṅgarāṃ jide piṇḍe pāni te vichāīai!

tū āpane piṇḍe te paira rakhīṃ
te adhe dariyā nūṃ laṅgha jāvī!
maiṃ āpane piṇḍe te paira rakhāṅgī-
- tainū aggoṃ dī milāṅgī

* * *

पुल.....

कल–असां दोहां ने इक पुल जलाया सी
ते इक दरिया दे कंडे वांगु नसीब वंडे.....

वदन छंडे–
तां इक पिंडे दी वीरानी ऐसे कंडेसी
ते इक पिंडे दी वीरानी ओस कंडे.....

फेर रूत्तां ने जदों वी कुझ कुलल दित्ते
तां तू वी ओह पिंडे तो तोड़ दित्ते,
ते मैं वी ओह रूलां नूं मोड़ दित्ते,
ते झड़े पत्तियां वांगु–
किन्ने ही वरे असी पानी विच रोढ़ दित्ते.....

वरे मुक्के ने, पर पानी नहीं सुक्के,
ते वगदे पानीयां, विचों, पर छावें तां वेरवे,
पर मुँह नहीं तकके.....

ते ऐस तो पहलां–
कि कुझ विथ ते खलोते असी मुक्क जाईऐ
चल! रिवंगरां जिदे पिंडे पानी ते विछाईऐ!

तू आपने पिंडे ते पैर रखीं
ते अधे दरिया नू लंघ जावी!
मैं आपने पिंडे ते पैर रखांगी–
–तैनू अग्गों दी मिलांगी

* * *

ਰਾਜਨੀਤੀ

ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਇਕ ਕਲਾਸਿਕ ਫ਼ਿਲਮ ਹੈ।
ਹੀਰੋ—ਬਹੁਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਮਾਲਿਕ—ਰੋਜ਼ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਬਦਲਦਾ
ਹੀਰੋਇਨ—ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਕੁਰਸੀ—ਉਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ
ਐਕਸਟਰਾ : ਰਾਜ ਸਭਾ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ
ਫਾਈਨਾਂਸਰ : ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਕਾਮੇ ਤੇ ਕਿਸਾਨ
(ਫਾਈਨਾਂਸ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)
ਸੰਸਦ : ਇਨ ਡੋਰ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦਾ ਸਥਾਨ
ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ : ਆਊਟ ਡੋਰ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦਾ ਸਾਧਨ

ਇਹ ਫ਼ਿਲਮ ਮੈਂ ਵੇਖੀ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ਼ ਸੁਣੀ ਹੈ
ਕਿਉਂਕਿ ਸੈਂਸਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ—ਨਾਟ ਫ਼ਾਰ ਐਡਲਟਸ।

Politics

Politics is classical film, they say.

Hero: a multi-talented person, who changes his name
frequently;
Heroine: the ruling chair; it remains the same;
Extras : the member of Lok Sabha and Rajya Sabha;
Financiers : the daily wagers, peasants and farmhands
(they do not like to finance, but are made to);
Parliament : the citadel for indoor shootings;
Newspapers : the media for outdoor shootings.

I haven't seen the film, only heard of it.
The censor says : not for adults.

* * *

Rājnīti....

suṇiyā hai ki rājanīti ika kalāsika filama hai.
hīro- bahumukhī pratibhā dā mālika
roza āpaṇā
nāma badaladā
hīroina- hakūmata dī kursī- uhī rahandī hai
ekstrā- rāja sabhā te loka sabhā de maimbara
fāināṃsara- dihāḑīdāra mazadūra, kāme, te kisāna
(fāināṃsa karade nahīṃ, karavāe jānde hana)
saṃsada- inaḍora śūṭiṅga dā sathāna
akhabārāṃ- āuṭaḍora śūṭiṅga dā sādhana

eha filma maiṃ vekhī nahīṃ, sirfa suṇī hai
kyoṃa ki saiṃsara dā kahaṇā hai- nôṭa fāra eḍalaṭsa

राजनीति.....

सुणिया है कि राजनीति इक कलासिक फ़िलम है।
हीरो– बहुमुरवी प्रतिभा दा मालिक–
रोज़ आपणा
नाम बदलदा
हीरोइन– हकूमत दी कुर्सी– उही रहंदी है
एक्स्ट्रा– राज सभा ते लोक सभा दे मैंबर
फ़ाइनांसर– दिहाड़ीदार मज़दूर, कामे, ते किसान
(फ़ाइनांस करदे नहीं, करवाए जांदे हन)
संसद– इनडोर शूटिंग दा सथान
अख़बारां– आउटडोर शूटिंग दा साधन

एह फ़िल्म मैं वेखी नहीं, सिर्फ़ सुणी है
क्यों कि सैंसर दा कहणा है– नॉट फ़ार एडलट्स

* * *

ਦਾ਼ਗ

ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਮੁਹੱਬਤ ਵਾਲੀ
ਲਿੰਬਿਆ ਅਤੇ ਪੋਚਿਆ ਮੱਥਾ
ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਵੱਖੀ ਵਿੱਚੋਂ
ਰਾਤੀਂ ਇਕ ਖਰੇਪੜ ਲੱਥਾ

ਅਸਲੋਂ ਜਿਵੇਂ ਮਘਾਰ ਹੋ ਗਿਆ
ਕੰਧ ਦੇ ਉੱਤੇ ਦਾ਼ਗ ਪੈ ਗਿਆ

ਇਹ ਦਾ਼ਗ ਅੱਜ ਰੂੰ ਰੂੰ ਕਰਦਾ
ਇਹ ਦਾ਼ਗ ਅੱਜ ਬੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਟੇਰੇ
ਇਹ ਦਾ਼ਗ ਅੱਜ ਅੜੀ ਪੈ ਗਿਆ
ਇਹ ਦਾ਼ਗ ਅੱਜ ਛੜੀਆਂ ਮਾਰੇ

ਬਿਟ ਬਿਟ ਤਕਦਾ ਮੇਰੀ ਵੱਲੇ
ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸਿੰਵਾਣੇ
ਬਿਟ ਬਿਟ ਤੱਕਦਾ ਤੇਰੀ ਵੱਲੇ
ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਛਾਣੇ

ਬਿਟ ਬਿਟ ਤੱਕਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵੱਲੇ
ਸੌਣ ਲਈ ਪੰਘੂੜਾ ਮੰਗੇ
ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਕੋਲੋਂ
ਖੇਡਣ ਲਈ ਛਣਕਣਾ ਮੰਗੇ

ਕੁਝ ਤੇ ਮੁੱਖੋਂ ਬੋਲ ਨੀ ਮਾਏ
ਏਸ ਦਾ਼ਗ ਨੂੰ ਕੁੱਛੜ ਚੁੱਕਾਂ
ਕੁਝ ਤੇ ਮੁੱਖੋਂ ਬੋਲ ਬਾਬਲਾ
ਏਸ ਦਾ਼ਗ ਨੂੰ ਲੋਰੀ ਦੇਵਾਂ

ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ
ਏਸ ਦਾ਼ਗ ਨੂੰ ਕਿੰਜ ਸੁਆਵਾਂ !
ਦਿ਼ਲ ਦੇ ਕੋਠੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ
ਏਸ ਦਾ਼ਗ ਨੂੰ ਕਿੰਜ ਛੁਪਾਵਾਂ !

* * *

The Scar

The house of love
seemingly in good repair;
But last night suddenly
a crack opened.

A visible scar
is left on the wall.

This scar is whimpering now.
Now this scar is growing aloud,
this scar is growing stubborn.
Now this scar is kicking with its hand and feet.

It stares at me
knowing its mother's face,
it stares at you
knowing its father's back.

It stares at the world
and begs for a cot to sleep in;
And it asks the laws of the world
for a small toy to play with.

Mother, say something,
that I may take the scar in my lap.
Father, say soothing,
that I may sing a song for the scar.

Though I sit in darkness
how can I tell the scar to sleep?
With sunlight overhead
where can I hide scar?

* * *

Dāgẖ...

kacī kandha muhabbata vālī
libiṃā te poṣiā matthā
phira vi isadi vakhi vicoṃ
rātīṃ ika kharepaḍa latthā
asaloṃ jiveṃ mughāra ho gayā,
kandha de utte dāgẖa pai gayā

iha dāgẖa aja rūṃ rūṃ karadā,
iha dāgẖa aja bulīā ṭere
iha dāgẖa aja aḍī pai gayā
iha dāgẖa aja chaḍīāṃ māre

biṭa biṭa takadā merī vale,
apaṇi māṃ dā muṃha siṃvāṇe
biṭa biṭa takadā terī vale,
āpane pio dī piṭhṭha pachāṇe

biṭa biṭa takadā dunīā bale,
sauṇa laī paṅghūḍā maṅge,
dunīāṃ de qānūnāṃ koloṃ
kheḍaṇa laī chaṇakaṇā maṅge
kujha te mukkhoṃ bola nī māe
aisa dāgẖa nū kucchaḍa cukāṃ
kujha te mukhoṃ bola bābalā
aisa dāgẖa nūṃ lori devāṃ

dila de vihaḍe rāta pai gaī
aisa dāgẖa nūṃ kiñja suāvāṃ!
dila de koṭhe sūraja caḍhiā
esa dāgẖa nūṃ kija chupāvāṃ!

* * *

दाग़.....

कची कन्ध मुहब्बत वाली
लिबिंआ ते पोचिआ मत्था
फिर वी इसदी वरवी विचों
रातीं इक खरेपड़ लत्था
असलों जिवें मुधार हो गया,
कन्ध दे उत्ते दाग़ पै गया

इह दाग़ अज रूं रूं करदा,
इह दाग़ अज बुलीआ टेरे
इह दाग़ अज अड़ी पै गया
इह दाग़ अज छड़ीआं मारे

बिट बिट तकदा मेरी वले,
अपणी मां दा मुंह सिंवाणे
बिट बिट तकदा तेरी वले,
आपने पिओ दी पिठ्ठ पछाणे

बिट बिट तकदा दुनीआ बले,
सौण लई पंघूड़ा मंगे,
दुनीआं दे क़ानूनां कोलों
खेडण लई छणकणा मंगे
कुझ ते मुक्खों बोल नी माए
ऐस दाग़ नू कुच्छड़ चुकां
कुझ ते मुखों बोल बाबला
ऐस दाग़ नं लोरी देवां

दिल दे विहड़े रात पै गई
ऐस दाग़ नं किंज सुआवां!
दिल दे कोठे सूरज चढ़िआ
एस दाग़ नूं किज छुपावां!

* * *

ਸਾਲ ਮੁਬਾਰਕ

ਜਿਵੇਂ ਸੋਚ ਦੀ ਕੰਘੀ ਵਿੱਚੋਂ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਇਕ ਦੰਦਾ
ਜਿਵੇਂ ਸਮਝ ਦੇ ਝੱਗੇ ਉੱਤੇ ਲੱਗ ਗਈ ਇਕ ਖੁੰਘੀ
ਜਿਵੇਂ ਸਿਦਕ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਅੱਜ ਚੁੱਭ ਗਿਆ ਇਕ ਤੀਲਾ
ਨੀਂਦਰ ਨੇ ਜਿਉਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਇਕ ਕੋਲਾ ਫੜਿਆ।
ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਅੱਜ ਈਕਣ ਚੜ੍ਹਿਆ।

ਜੀਕਣ ਦਿਲ ਦੇ ਫ਼ਿਕਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬੁੱਝ ਗਿਆ ਇਕ ਅੱਖਰ
ਜਿਉਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਉੱਤੇ ਡੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਅੱਜ ਸਿਆਹੀ
ਜਿਵੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹੋਠਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਇਕ ਹਉਕਾ
ਆਦਮ ਜ਼ਾਤ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜੀਕਣ ਕੋਇ ਅੱਥਰੂ ਅੜਿਆ
ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਅੱਜ ਈਕਣ ਚੜ੍ਹਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਇਸ਼ਕ ਦੀ ਜੀਭ ਦੇ ਉੱਤੇ ਉੱਠ ਪਿਆ ਇਕ ਛਾਲਾ
ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਜ ਗਈ ਈਕ ਚੜੀ
ਤਵਾਰੀਖ਼ ਦੀ ਮੁੰਦਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਇਕ ਥੇਵਾ
ਧਰਤੀ ਨੇ ਜਿਉਂ ਅੰਬਰ ਦਾ ਇਕ ਬੜਾ ਉਦਾਸ ਜਿਹਾ ਖ਼ਤ ਪੜ੍ਹਿਆ
ਨਵਾਂ ਸਾਲ ਅੱਜ ਈਕਣ ਚੜ੍ਹਿਆ।

* * *

New Year Greetings!

As if from the comb of my thought
one tooth had gone;
As if a piece had been torn
from the shirt of my mind,
As if a speck
had pricked the eye of my faith,
As if the finger of sleep
had caught a burning coal of dream,
So has the new year come.

As if a single letter
had slipped out of my name,
As if a drop of ink
had stained my perfect confidence,
As if the lips of time
had sighed deeply,
As if a tear had come
to the eyes of mankind,
So has the new year come.

As if a mark had appeared
on loves fair skin,
As if a glass bangle had broken
on the arm of culture,
As if a pearl had fallen out
of the ring of history;
Earth has received
a sad letter from the sky,
So has the new year come.

* * *

Sāl Mubārak....

jideṃ soca dī kaṅghī vicoṃ ṭuṭa gayā ika daṇḍā
jiveṃ samajha de jhage utte gagga gaī ika khubī
jiveṃ sidaka dī akla vica ajja cuma gayā ika ṭīlā
nīndara ne jiūm̐ ūgalāṃ de vica supane dā ika kolā
phaâiyā
nakaṃ sāla ajja ikaṇa caâhiyā

jīkaṇa dila de fikare vicoṃ bujha gayā ika akkhara
jiṃ ū viśvāsa de kāgaza ūtte ḍula gaī ajja syāhī
jiveṃ samaya de hoṭhāṃ vicoṃ nikala gayā ika haūkā
ādama jāta dīyāṃ palakāṃ vica jīkaṇa koī utharu
aâiyā
nakaṃ sāla ajja rakaṇa cāhiyā

jiveṃ iśka dī jībha de utte uṭha piyā ika chālā
sabhyatā dīyāṃ bāhavāṃ vicoṃ bhajja gaī ika caâhī
tavārīkha dī mundarī vicoṃ ḍigga piyā ika thepā
dharatī ne jiūṃ aṃbara dā ika baâdā udāsa jihā khata
navāṃ sāla ajja ikaṇa caâhiyā

* * *

साल मुबारक.....

जिदें सोच दी कंघी विचों टुट गया इक दंडा
जिवें समझ दे झगे ऊत्ते गग्ग गई इक खुबी
जिवें सिदक दी अक्ल विच अज्ज चुम गया इक तीला
नींदर ने जिऊँ ऊगलां दे विच सुपने दा इक कोला
फड़िया।
नकं साल अज्ज इकण चढ़िया।

जीकण दिल दे फिकरे विचों बुझ गया इक अक्खर
जिंऊ विश्वास दे कागज़ ऊत्ते डुल गई अज्ज स्याही
जिवें समय दे होठां विचों निकल गया इक हऊका
आदम जात दीयां पलकां विच जीकण कोई उथरू
अड़िया
नकं साल अज्ज रकण चहिया।

जिवें इश्क दी जीभ दे उत्ते उठ पिया इक छाला
सभ्यता दीयां बाहवां विचों भज्ज गई इक चटी
तवारीख दी मुंदरी विचों डिग्ग पिया इक थेपा
धरती ने जिऊं अंबर दा इक बड़ा उदास जिहा खत
नवां साल अज्ज इकण चढ़िया।

* * *

ਇਸ਼ਕ

ਕਮੀਨਾ ... ਬੇਵਫ਼ਾ ... ਬਦਜ਼ਾਤ ... ਜ਼ਾਲਮ ...
ਤੱਤਿਆ ! ਤੂੰ ਯਾਦ ਆਵੇਂ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਲਫ਼ਜ਼—
ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਦੀ ਅੱਗ ਚੱਟਦੇ, ਅੱਜ ਥੁੱਕਦੇ, ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਦੇ।

ਫਿਰ ਪਿੰਡੇ ਦਾ ਮਾਸ ਜਦ ਵੱਤਰੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ
ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਮੇਰੇ ਸੁੱਕਿਆਂ ਹੋਠਾਂ ਤੋਂ ਝੜਦੇ
ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਿੱਗਦੇ।

ਮੈਂ ਹਫ਼ੀ ਹੋਈ ਧਰਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਚੁੱਪ ਹੁੰਦੀ
ਤਾਂ ਚੰਦਰੇ, ਮੇਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਗ ਪੈਂਦੇ
ਨਿਲੱਜੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਸਦੇ
ਤੇ ਮੈਂ, ਇਕ ਕਾਲੇ ਕੋਹ ਵਰਗੀ, ਮਹਿਕ ਮਹਿਕ ਜਾਂਦੀ ..

Love

Mean... Faithless...low-born... Cruel
Wretched!
When your memory comes back to me
Many words come pouring out of my mouth
Licking the flames in my heart
And spitting out fire.

And when the skin on my body
Is furrowed like the ploughed land
Hot words tumble out of
My parched lips
and like seeds take root in my soul.

When I am silent
I am like the panting earth
These wretched words sprout
Out of my limbs
And shameless laugh
Like4 flowers laugh
Like flowers that have lost all modesty.
And I blackened by long, arduous toil
Am enveloped in fragrance.

* * *

Ishq....

kamīnā, be vafā, bada jāta.....zālima
tītā! tū yāda āve tāṃ kine hī lafza-
merī chātī vī ika caṭade, aga bugade, mafanā toṃ
nikalade

phira piṇḍe dā māṃ jido tarī miṭṭī kī taraha hundā-
tāṃ sāre lafza mere suskiyāṃ hoṭāṃ toṃ jhaḍa de
te miṭṭī de vica vī āṃ dī taraha ḍagade

maiṃ thamī huī dharatī kī taraha jada cupa hondī
tāṃ candare, mare aṃgāṃ de vicoṃ uga pende
nilaje phulāṃ dīta raha sahade-
te maiṃ ika kāle koha vargī mahaka mahaka jāndī

इश्क़.....

कमीना, बे वफ़ा, बद ज़ात.....ज़ालिम
तीता! तू याद आवे तां किने ही लफ्ज़-
मेरी छाती वी इक चटदे, अग बुगदे, मफ़ना तों
निकलदे

फिर पिन्डे दा मां जिदो तरी मिट्टी की तरह हुन्दा-
तां सारे लफ्ज़ मेरे सुरिकयां होटां तों झड़ दे
ते मिट्टी दे विच बी आं दी तरह डगदे

मैं थमी हुई धरती की तरह जद चुप होन्दी
तां चन्दरेः मरे अंगां दे विचों उग पेंदे
निलजे फुलां दीत रह सहदे-
ते मैं इक काले कोह वर्गी महक महक जांदी

* * *

ਮਿਰਾ ਸ਼ਹਿਰ

ਮਿਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਇਕ ਲੰਬੀ ਬਹਿਸ ਵਰਗਾ ਹੈ
ਸੜਕਾਂ—ਬੇਤੁਕੀਆਂ ਦਲੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਤੇ ਗਲੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ—
ਜਿਉਂ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇੱਧਰ ਘਸੀਟਦਾ ਕੋਈ ਉੱਧਰ।

ਹਰ ਮਕਾਨ ਇਕ ਮੁੱਠ ਵਾਂਗੂੰ ਵੱਟਿਆ ਹੋਇਆ
ਕੰਧਾਂ—ਕਚੀਚੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ
ਤੇ ਨਾਲੀਆਂ, ਜਿਉਂ ਮੂੰਹਾਂ 'ਚੋਂ ਝੱਗ ਵਗਦੀ ਹੈ

ਇਹ ਬਹਿਸ ਖ਼ੌਰੇ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ
ਜੁ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਹੋਰ ਗਰਮ ਹੁੰਦੀ
ਤੇ ਹਰ ਬੂਹੇ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ—
ਫਿਰ ਸਾਈਕਲਾਂ ਤੇ ਸਕੂਟਰਾਂ ਦੇ ਪਹੀਏ
ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਕਲਦੇ
ਤੇ ਘੰਟੀਆਂ ਤੇ ਹਾਰਨ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਝਪਟਦੇ

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਬਾਲ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜੰਮਦਾ
ਪੁੱਛਦਾ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਹ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ?
ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਵੀ ਇਕ ਬਹਿਸ ਬਣਦਾ
ਬਹਿਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਰਲਦਾ

ਸੰਖਾਂ ਘੜਿਆਲਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਸੁੱਕੇ
ਰਾਤ ਆਉਂਦੀ, ਸਿਰ ਖਪਾਂਦੀ, ਤੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ
ਪਰ ਨੀਂਦਰ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਬਹਿਸ ਨਾ ਮੁੱਕੇ।
ਮਿਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਇਕ ਲੰਬੀ ਬਹਿਸ ਵਰਗਾ ਹੈ ...

* * *

My City

My city is like a long debate.
Its roads like pointless arguments lead to blind alleys,
its contentions streets thrust aggressively,
in myriad directions.

Every house is like a clenched first,
with its walls gritting their teeth,
as its epileptic drains froth at their mouths.

This debate started with the dawn,
and warmed up, in the heart of the rising sun.
Then from the mouth of every door,
clanging wheels of cycle and scooters,
hurled out like abuses
with bells and horns pouncing upon each other.

Every new born child would ask:
What is all this yakking about?

Even his question would turn into an interrogation mark
conceived in the encounted of one,
argument with another.
When they met on a shady lane,
walking the streets of my city.

Conchshells & kettledrums lost their voices.
Came the night, troubled mind and departed.
But even in sleep the argument was endless;

My city is like one long debate.

* * *

Merā Shahar....

mirā śahara ika lambī bahasa varagā hai
saikāṃ betukīyāṁ daliyāṁ hī tarāṃ-
jiūṁ iko galala sūṃ koī idhara ghasīṭadā koī ūdhara.
hara makāna ika muṭha vāgu vaṭṭiyā hoiyā
kandhā-kacīcīyāṁ vāṅgū
te nāliyāṃ, jiūṁ muṃhā vicoṃ jhaga vagadī hai.

iha bahasa khaure sūraja to śurū hoī sī
jo usa nū vekha ke iha hora garama hundī
te hara buhe de muṁha vicoṃ-
phira sāīkilāṃ te skūṭarāṃ de pahiye
gālāṃ dī taraha nikalade
te ghaṇṭiyāṁ de hārna ika dūje ūtte jhapaṭade.

jihaâdā vī bāla isa śahara vica jammadā
puchadā ki kihaâdī galla to iha bahasa ho rahī?
phira usa dā savāla vī ika bahasa banadā
bahasa vicoṃ nikaladā bahasa vica raladā
saṅkhāṃ ghaâdiyālāṃ de sāha sukke
rāta āūṃdī, sira khapāndī, te calī jāndī
para nīndara de vica vī iha bahasa nā mukke
mirā śahara ika lambī bahasa varagā hai.....

* * *

मिरा शहर.....

मिरा शहर इक लंबी बहस वरगा है
सइकां बेतुकीयाँ दलियाँ ही तरां–
जिऊँ इको गलल सूं कोई इधर घसीटदा कोई ऊधर।
हर मकान इक मुठ वागु वट्टिया होइया
कंधा–कचीचीयाँ वांगू
ते नालियां, जिऊँ मुंहा विचों झग वगदी है।

इह बहस खौरे सूरज तो शुरू होई सी
जो उस नू वेरव के इह होर गरम हुंदी
ते हर बुहे दे मुँह विचों–
फिर साईकिलां ते स्कूटरां दे पहिये
गालां दी तरह निकलदे
ते घंटियाँ दे हार्न इक दूजे ऊत्ते झपटदे।

जिहड़ा वी बाल इस शहर विच जंमदा
पुछदा कि किहड़ी गल्ल तो इह बहस हो रही ?
फिर उस दा सवाल वी इक बहस वनदा
वहस विचों निकलदा बहस विच रलदा
संरवां घड़ियालां दे साह सुक्के
रात आऊंदी, सिर खपांदी, ते चली जांदी
पर नींदर दे विच वी इह बहस ना मुक्के
मिरा शहर इक लंबी बहस वरगा है.....

* * *

ਚੁੱਪ

ਮਨ ਦੀ ਇਸ ਘੜਵੰਜੀ ਉੱਤੇ
ਸੋਚਾਂ ਵਾਲੀ ਗਾਗਰ ਖ਼ਾਲੀ
ਚੁੱਪ ਮੇਰੀ ਤਰਿਹਾਈ ਬੈਠੀ
ਹੋਠਾਂ ਉੱਤੇ ਜੀਭ ਫੇਰਦੀ
ਦੋ ਹਰਫ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਲੱਭੇ।

ਇਸ਼ਕ ਮੇਰੇ ਨੇ ਖੂਹ ਖੁਟਾਇਆ
ਦਿਹੁੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੀਆਂ ਵੱਜਣ
ਰਾਤਾਂ ਜੀਕਣ ਕਣੀ ਗੈਂਤੀਆਂ
ਵਰ੍ਹੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰ ਟੁੱਟੇ
ਪਾਣੀ ਅਜੇ ਕਿਤੇ ਨਾ ਲੱਭੇ।

ਮਨ ਦੀ ਇਸ ਘੜਵੰਜੀ ਉੱਤੇ
ਗਾਗਰ ਬੈਠੀ ਮੂਧੀ ਹੋ ਕੇ
ਸਭ ਕੁਝ ਤੱਕੇ, ਬੋਲ ਨਾ ਸਕੇ
ਜੀਭ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੜੀ ਆਕੜੀ
ਹੋਠ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਬ ਖੜਿੱਬੇ।

ਸਭਨਾਂ ਵਲੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ
ਪਾਣੀ ਨਾਲੋਂ ਸਾਕ ਤੋੜ ਕੇ
ਇਕ ਬੰਨੇ ਇਕ ਵਾਸਾ ਬੈਠਾ
'ਕੱਲਾ ਖੂਹ ਜੁਗਾਲੀ ਕਰਦਾ
ਮਿੱਟੀ ਕਿੱਥੇ, ਪੱਥਰ ਚੱਬੇ।

* * *

Silence

On this pitcher-wrack of minds
my minds pitcher is emptied of thought.
My silence is parched with thirst
and sucks its lips for a drop of words.

My love had drilled a well
with days as spades, nights as forks.
Smashing the stones of many years
but not a drop of water was found.

On this pitcher-wreck of minds
site my pitcher upside down
It sees all but cannot speak
my tongue parched and twisted
and lips moistened out of shape.

Turning its back on everyone
breaking its bond with the water
The abandoned well droops,
chewing the cud of the earth
chewing mud and chewing stones.

* * *

Chup....

mana kī isa caâdavañjī utte
socāṃ vālī gāgara khālī
cupa baiṭhī tarihāī baiṭhī
hoṭhāṃ utte jībha pheradī
đo haraphāṃ dā pānī lage.
iśka mere ne khūha khurāīyā
diṃhu jisa taraha kahīyāṃ vajjaba
rātāṃ jīkaṇa kaī gaiṃlīyāṃ
vare jisa taraha patthara ṭuṭṭe
pānī ane kite nā labhe.
mana dī isa chaâdavañjī utte
gāgara baiṭhī sūdhī hoke
saba kujha takke, bola nā sake
jībha kisa taraha muâdī akaâdī
hoṭha kisa taraha cibba khaâdibe
samanāṃ vallomṃ muṃha moâda ke
pānī nāloṃ khāka toâda ke
ika banne ika vāsā baiṭhā
ikallā khaha jugālī karadā
miṭṭī kiye, patthara cabbe.

* * *

चुप.....

मन की इस चड़वंजी उत्ते
सोचां वाली गागर खाली
चुप बैठी तरिहाई बैठी
होठां उत्ते जीभ फेरदी
दो हरफां दा पानी लगे।
इश्क मेरे ने खूह खुराईया
दिंहु जिस तरह कहीयां वज्जब
रातां जीकण कई गैंलीयां
वरे जिस तरह पत्थर दुट्टे
पानी अने किते ना लभे।
मन दी इस छड़वंजी उत्ते
गागर बैठी सूधी होके
सब कुझ तक्के, बोल ना सके
जीभ किस तरह मुड़ी आकड़ी
होठ किस तरह चिब्ब खड़िबे
समनां वल्लों मुंह मोड़ के
पानी नालों खाक तोड़ के
इक बन्ने इक वासा वैठा
इकल्ला खह जुगाली करदा
मिट्टी किये, पत्थर चब्बे।

* * *

ਚੁੱਪ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼

ਰਾਤ ਉਘਲਾਂਦੀ ਪਈ ...
ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਈ ਹੈ
ਹਰ ਚੋਰੀ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਇਹ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਹੈ।

ਚੋਰਾਂ ਦੇ ਖੁਰੇ—
ਹਰ ਦੇਸ ਦੇ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹਰ ਸੜਕ 'ਤੇ ਬੈਠੇ
ਪਰ ਕੋਈ ਅੱਖ ਤੱਕਦੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਚੌਂਕਦੀ

ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਸੰਗਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੱਝੀ
ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ, ਕੋਈ ਨਜ਼ਮ ਭੌਂਕਦੀ ...

Conspiracy of silence

The night is drowsy
And someone
has broken into the breast
To steal his dreams,
the theft of dreams,
is the greatest disaster

The tracks of the thieves
are stamped
on every street,
of every city,
of every country.
But no eye beholds them,
no-one is shocked.

At times only a solitary poem howls
like a dog, tied to a chain

Chupp Dī Sāzish....

rāta uṃghalādī paī.....
kise ne iṃsāna dī chāttī nūṃ sannū lāī hai
hara corī to bhayānaka iha supaniyāṃ dī corī hai

cora de khure-
hara deśa de hara śahara de hara saḑaka utte baiṭhe
para koī akkha takadī nahīṃ, nā cauṅkadī
sirapha ina ghatte ki taraha ika saṅgali de nāla
kise bujhī vele, kise dī, koī nazma bhoṅkadī.....

चुप्प दी साज़िश.....

रात उंघलादी पई.....
किसे ने इंसान दी छात्ती नूं सन्नू लाई है
हर चोरी तो भयानक इह सुपनियां दी चोरी है

चोर दे खुरे–
हर देश दे हर शहर दे हर सड़क उत्ते बैठे
पर कोई अक्खव तकदी नहीं, ना चौंकदी
सिरफ इन घत्ते की तरह इक संगली दे नाल
किसे बुझी वेले, किसे दी, कोई नज़्म भौंकदी.....

* * *

ਮੇਰਾ ਪਤਾ

ਅੱਜ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਨੰਬਰ ਮਿਟਾਇਆ ਹੈ
ਤੇ ਗਲੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਲੱਗਾ ਗਲੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹਟਾਇਆ ਹੈ
ਤੇ ਹਰ ਸੜਕ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਪੂੰਝ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
ਪਰ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਲੱਭਣਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਹਰ ਦੇਸ ਦੇ, ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ, ਹਰ ਗਲੀ ਦਾ ਬੂਹਾ ਠਕੋਰੋ,
ਇਹ ਇਕ ਸਰਾਪ ਹੈ, ਇਕ ਵਰ ਹੈ,
ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਹ ਦੀ ਝਲਕ ਪਵੇ
—ਸਮਝਣਾ ਉਹ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ ...।

* * *

My Address

Today I effaced the number of my house and
The name of the street at the top of the street;
I removed the signposts of all the roads;
Even so if you must find where I am
You must knock at the door
Of every house in every street, city and country.

This is both a curse and a benediction
Wherever you come across a liberated soul
You can take it to be my home.

* * *

Merā Patā...

aja maiṃ āpaṇe ghara dā nambara miṭāiā hai
te galī de matthe te laggā galī dā nāṃuṃ haṭāiyā hai
te hara saḑaka dī diśā dā nāuṃ pūñjha dittā hai
para je tusā mainnūṃ zarūra labhaṇā hai
tāṃ hara desa de, hara śahara dī, hara galī dā būhā ṭhakore
iha ika sarāpa hai, ika vara hai
te jithe vī sutantara rūha dī jhalaka pave
.....samajhaṇā uha merā ghara hai.

मेरा पता.....

अज मैं आपणे घर दा नम्बर मिटाइआ है
ते गली दे मत्थे ते लग्गा गली दा नांउं हटाइया है
ते हर सड़क दी दिशा दा नाउं पूंझ दित्ता है
पर जे तुसा मैंनूं ज़रूर लभणा है
तां हर देस दे, हर शहर दी, हर गली दा वूहा ठकोरो
इह इक सराप है, इक वर है
ते जिथे वी सुतंतर रूह दी झलक पवे
.....समझणा उह मेरा घर है।

* * *

ਮੋਮਬੱਤੀ

ਮੈਂ ਇਕ ਗਿਰਜੇ ਦੀ ਮੋਮਬੱਤੀ ...
ਰੋਜ਼ ਛਾਤੀ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਬਾਲ ਕੇ
ਮੈਂ ਗਿਰਜੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ,
ਤੇ ਜਗਦੀਆਂ ਬੁਝਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਕੇ
ਮੈਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਹੁਸਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ ...
ਪਰ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਹੁਸਨ ਕਾ਼ਗ਼ਜ਼ ਦੀ ਅਮਾਨਤ
ਜਦ ਕਿਸੇ ਕਾ਼ਗ਼ਜ਼ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਔਂਦਾ ਹੈ
ਧਰਤੀ ਦਾ ਬਦਨ ਛੋਂਹਦਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਭਿਜਦਾ ਹੈ ...

ਓ ਮੇਰੇ ਅੱਜ ਦੇ ਮਸੀਹਾ !
ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਲਭਦਾ ਕਿਤੇ
ਤਾਂ ਮੈਂ ਟਿਮਟਿਮਾਂਦੀ ਜਹੀ—
ਸਿਰਫ਼ ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੀ
ਉਸ ਗਿਰਜੇ ਵਿਚ ਪਰਤ ਔਂਦੀ ਹਾਂ
ਜੋ ਹਾਲੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ...
ਮੈਂ ਇਕ ਗਿਰਜੇ ਦੀ ਮੋਮਬੱਤੀ ...

* * *

The Candle

I am like a candle in a cathedral.
Every day I light my feet with my heart's flame
and step out of the church.
I pass through eyes that conceal sorrow and faith,
and reach the inherent beauty of words.
Yet words retain their beauty only on paper.
When that beauty escapes the printed page
and touches the flesh of earth,
it is drenched in the blood of the soil.

O Messiah of all our todays!
When I fail to find you any where,
my flame flickers.
All I can hear are bullets whistling
And the thunder of guns.
Then I retrieve my steps to the Cathedral
which has yet to be built anywhere.

* * *

Momabattī....

maiṃ ika giraje dī momabattī.....
roza chātī dī agga nūṃ paise vica bāla ke
maiṃ giraje to bāhara jāndī ho,
te jagadīyāṃ bujhadīyāṃ akkhāṃ vicoṃ guzara ke
maiṃ akkharāṃ de husna taka pahuñca jāndī hāṃ.....
para akkharāṃ kāgẖaza vicoṃ bāhara oṃdī hai
dharatī dā badana choṃhadā hai
tāṃ dharatī de lahu vica bhijadā hai.....

o mere ajja de masīha!
tū nahīṃ lagadā kite
tāṃ maiṃ ṭimaṭimāndī jahī-
sirapha goliyāँ te bandūkāṃ dī āvāza sunadī
usa giraje vica parata oṃdī hai
jo hāle vī kise desa vica nahīṃ baniyā.....
maiṃ ika giraje dī momabattī.....

मोमबत्ती.....

मैं इक गिरजे दी मोमबत्ती.....
रोज़ छाती दी अग्ग नूं पैसे विच बाल के
मैं गिरजे तो बाहर जांदी हो,
ते जगदीयां वुझदीयां अक्खां विचों गुज़र के
मैं अक्खरां दे हुरन तक पहुंच जांदी हां.....
पर अक्खरां दा हुरन कागज़ दो अमानत
जद किसे कागज़ विचों बाहर ओंदी है
धरती दा बदन छोंहदा है
तां धरती दे लहु विच भिजदा है.....

ओ मेरे अज्ज दे मसीह!
तू नहीं लगदा किते
तां मैं टिमटिमांदी जही–
सिरफ गोलियाँ ते बंदूकां दी आवाज़ सुनदी
उस गिरजे विच परत ओंदी है
जो हाले वी किसे देस विच नहीं वनिया.....
मैं इक गिरजे दी मोमबत्ती.....

* * *

ਮੈਂ

ਬਹੁਤ ਸਮਕਾਲੀ ਹਨ—
ਸਿਰਫ਼ ਇਕ "ਮੈਂ" ਮੇਰਾ ਸਮਕਾਲੀ ਨਹੀਂ।

"ਮੈਂ" ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ—
ਪੁੰਨ ਦੀ ਥਾਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇਕ ਸਗਣ ਹੈ।
ਮਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹੋਇਆ ਮਾਸ ਦਾ ਇਕ ਛਿਣ ਹੈ।

ਤੇ ਮਾਸ ਦੀ ਇਸ ਜੀਭ ਉਤੇ—
ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਲਫ਼ਜ਼ ਆਉਂਦਾ, ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਦਾ,
ਜੇ ਖ਼ੁਦਕੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਦਾ—
ਕਾਗ਼ਜ਼ 'ਤੇ ਉਤਰਦਾ, ਤਾਂ ਕਤਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬੰਦਕ ਦੀ ਗੋਲੀ—
ਜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਹਨੋਈ ਵਿਚ ਲਗਦੀ ਹੈ,
ਤਾਂ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ ਪਰਾਗ ਵਿਚ ਲਗਦੀ।

ਤੇ ਇਕ ਧੂੰਆਂ ਹਵਾ ਦੇ ਵਿਚ ਤਰਦਾ ਹੈ,
ਤੇ ਮੇਰਾ "ਮੈਂ" ਅਠਮਾਹੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰਦਾ ਹੈ।
ਕੀ ਕਿਸੇ ਦਿਨ, ਇਹ ਮੇਰਾ "ਮੈਂ" ਮੇਰਾ ਸਮਕਾਲੀ ਬਣੇਗਾ ?

The Self

Too many contemporaries.
The 'self' is not a contemporary, though.

My birth without the 'self' is
an omen of crime in virtue's salver.
A moment of flesh imprisoned in flesh.

The word commits suicide when
it touches the tongue of flesh
But if it escapes suicide,
gets killed on the surface of paper.

A fire shot...
pierces me once in Hanoi,
strikes in Prague.
A smoke floats in the air
and the 'self' dies like a premature child.

Will the 'self' be my contemporary, someday?

Maiṃ....

bahuta samakālī hana.....
sirfa ika 'maiṃ' merā samakālī nahīṃ.

"maiṃ" binā merā janama
punna dī thālī de vica aparādha dā ika sagaṇa hai.
bhāsa de vica kaida hoyā māsa dā ika chiṇa hai.

te māsa dī isa jībha utte.....
jaḍoṃ vī koī lafza āuṃdā, khudakaśī karadā,
je khudakaśī toṃ bacadā.....
kāghaza te utaradā, tāṃ katala hundā hai.

bandūka dī golī.....
je ika vāra mainūṃ hanoī bica lagadī hai,
tāṃ dūsarī vārī parāga bica lagadī
te ika dhuāṃ havā de vica taradā hai,
te merā 'maiṃ' aṭhamāhe bacce dī tarahāṃ maradā hai.
kī, kise dina, eha merā 'maiṃ' merā samakālī baṇegā?

* * *

मैं.....

बहुत समकाली हन.....
सिर्फ़ इक 'मैं' मेरा समकाली नहीं।

'मैं' बिना मेरा जनम
पुन्न दी थाली दे विच अपराध दा इक सगण है।
मास दे विच कैद होया मास दा इक छिण है।

ते मास दी इस जीभ उत्ते.....
जदों वी कोई लफ़्ज़ आउंदा, ख़ुदकशी करदा,
जे ख़ुदकशी तों बचदा.....
कागज़ ते उतरदा, तां कतल हुंदा है।

बन्दूक दी गोली.....
जे इक वार मैनूं हनोई विच लगदी है,
तां दूसरी वारी पराग विच लगदी
ते इक धुआं हवा दे विच तरदा है,
ते मेरा 'मैं' अठमाहे वच्चे दी तरहां मरदा है।
की, किसे दिन, एह मेरा 'मैं' मेरा समकाली वणेगा ?

* * *

ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ

ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਖ਼ੂਨ ਮਾਫ਼ ਹਨ।
ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦਾ
ਉਹ ਰੋਜ਼ 'ਇਕ ਦਿਨ' ਕਤਲ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਤੇ ਹਰ ਇਕ ਉਮਰ ਦਾ ਇਕ ਟੁਕੜਾ ਰੋਜ਼ ਜ਼ਿਬਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾ ਹੈ—
ਕਿ ਜ਼ਿਬਾਹ ਹੋਏ ਟੁਕੜੇ ਨੂੰ
ਉਹ ਘਬਰਾ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ, ਤੇ ਡਰੇ,
ਜਾਂ ਨਿੱਡਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਬਾਬ ਵਾਂਗ ਭੁੰਨੇ, ਖਾਵੇ,
ਤੇ ਸਾਹਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ
ਉਹ ਅਗਲੇ ਟੁਕੜੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰੇ ...

An Aspect

The sun is absolves of his crimes.
Each day he murders
another day of every human life,
A part of our existence is butchered every day.

All that a man can do
is discard the severed part in panic.
Or roast it with temerity
for the next meal.
Sipping the wine of his breath
to await the next slice.

* * *

Ik Dṛishṭikoṇ....

sūraja nūṃ sāre <u>kh</u>ūna māfa hana.
duniyāṃ de hara insāna dā
oha roza 'ika dina' qatala karadā hai
te hara ika umra dā ika ṭukaṷdā roza zibaha hundā hai

inasāna de a<u>kh</u>atiyāra sirfa ainā hai.....
ki zibaha hoye ṭukaṷde nūṃ
oha ghabarā ke suṭa deve, te ḍare,
jāṃ niḍara osa nūṃ kabāba vāṅga bhune, khāve,
te sāhavāṃ dī śarāba pīndāṃ
oha agale ṭukaṷde dī uṷdīka kare.....

इक दृष्टिकोण.....

सूरज नूं सारे ख़ून माफ़ हन।
दुनियां दे हर इन्सान दा
ओह रोज़ 'इक दिन' क़तल करदा है
ते हर इक उम्र दा इक टुकड़ा रोज़ ज़िबह हुंदा है

इनसान दे अख़तियार सिर्फ़ ऐना है.....
कि ज़िबह होये टुकड़े नूं
ओह घबरा के सुट देवे, ते डरे,
जां निडर ओस नूं कबाव वांग भुने, खावे,
ते साहवां दी शराब पींदां
ओह अगले टुकड़े दी उड़ीक करे.....

* * *

ਕੁ਼ਫ਼ਰ

ਅੱਜ ਅਸਾਂ ਇਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵੇਚੀ
ਤੇ ਇਕ ਦੀਨ ਵਿਹਾਜ ਲਿਆਏ
ਗੱਲ ਕੁ਼ਫ਼ਰ ਦੀ ਕੀਤੀ।

ਸਪਨੇ ਦਾ ਇਕ ਥਾਨ ਉਣਾਇਆ
ਗਜ਼ ਕੁ ਕੱਪੜਾ ਪਾੜ ਲਿਆ, ਤੇ
ਉਮਰ ਦੀ ਚੋਲੀ ਸੀਤੀ।

ਅੱਜ ਅਸਾਂ ਅੰਬਰ ਦੇ ਘੜਿਓਂ
ਬੱਦਲ ਦੀ ਇਕ ਚੱਪਣੀ ਲਾਹੀ
ਘੁੱਟ ਚਾਨਣੀ ਪੀਤੀ।

ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਚੁਕਾ ਜਾਵਾਂਗੇ
ਇਹ ਜ ਅਸਾਂ ਮੌਤ ਦੇ ਕੋਲੋਂ
ਘੜੀ ਉਧਾਰੀ ਲੀਤੀ।

Blasphemy
(Kufra)

Today I sold a world
and bought a religion.
It was an act of blasphemy.

I wove a cloth of dreams,
tore off a yard
And stitched a sip of moonlight.

This one moment
borrowed from death
I will repay with songs.

* * *

Gustākhī...

aja asāṃ ika duniyā vecī
te ika dīna vihāja liāe
gala kufra dī kītī

supane dā ika thāna uṇāiyā
gaza ku kapaâdā pāâda liā, te
umara dī colī sītī.

aja asāṃ aṃbara de ghaâioṃ
badala dī ika capaṇī lāhī
ghuṭa cānaṇī pītī

gītāṃ nāla cukā jāvāṅge
eha jū asāṃ mauta de koloṃ
ghaâī udhārī līti

गुस्ताख़ी.....

अज असां इक दुनीया वेची
ते इक दीन विहाज लिआए
गल कुफ़र दी कीती

सुपने दा इक थान उणाइया
गज़ कु कपड़ा पाड़ लिआ, ते
उमर दी चोली सीती।

अज असां अंबर दे घड़िओं
बदल दी इक चपणी लाही
घुट चानणी पीती

गीतां नाल चुका जावांगे
एह जू असां मौत दे कोलों
घड़ी उधारी लीती

* * *

ਸਿਆਲ

ਜਿੰਦ ਮੇਰੀ ਠੁਰਕਦੀ,
ਹੋਠ ਨੀਲੇ ਹੋ ਗਏ,
ਤੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚੋਂ
ਕੰਬਣੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪਈ।

ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਗਰਜਦੇ
ਇਸ ਉਮਰ ਦੇ ਅਸਮਾਨ ਤੇ
ਵੇਹੜੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਪਏ
ਕਾਨੂੰਨ, ਗੋਹੜੇ ਬਰਫ਼ ਦੇ।

ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਚਿੱਕੜ ਲੰਘ ਕੇ
ਜੇ ਅਜ ਤੂੰ ਆਵੇਂ ਕਿਤੇ ...
ਮੈਂ ਪੈਰ ਤੇਰੇ ਧੋ ਦਿਆਂ,
ਬੁੱਤ ਤੇਰਾ ਸੂਰਜੀ
ਕੰਬਲ ਦੀ ਕੰਨੀ ਚੁੱਕ ਕੇ
ਮੈਂ ਹੱਡਾਂ ਦੀ ਠਾਰ ਭੰਨ ਲਾਂ।

ਇਕ ਕੌਲੀ ਧੁੱਪ ਦੀ
ਮੈਂ ਡੀਕ ਲਾ ਕੇ ਪੀ ਲਵਾਂ
ਤੇ ਇਕ ਟੋਟਾ ਧੁੱਪ ਦਾ
ਮੈਂ ਕੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਵਾਂ

ਤੇ ਫੇਰ ਖ਼ੈਰੇ ਜਨਮ ਦਾ
ਇਹ ਸਿਆਲ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਏਗਾ ...

* * *

Cold

I am shivering in the cold.
My lips have turned blue
A chill enters my body
through the soul of my feet.

Clouds of years are thundering
over the sky of age.
The laws fall in my yard
like hailstones.

Should you come at this moment,
through lanes full of mud,
I will wash your feet with my hands.

You are like the sun.
I will lift a corner of my rug
and warm my hands and feet.

I will drink in a breath
a cup-full of the sun;
And take a ray of sunlight
in to my womb.

And perhaps in this way
the harsh winter of life
would be easier to bear.

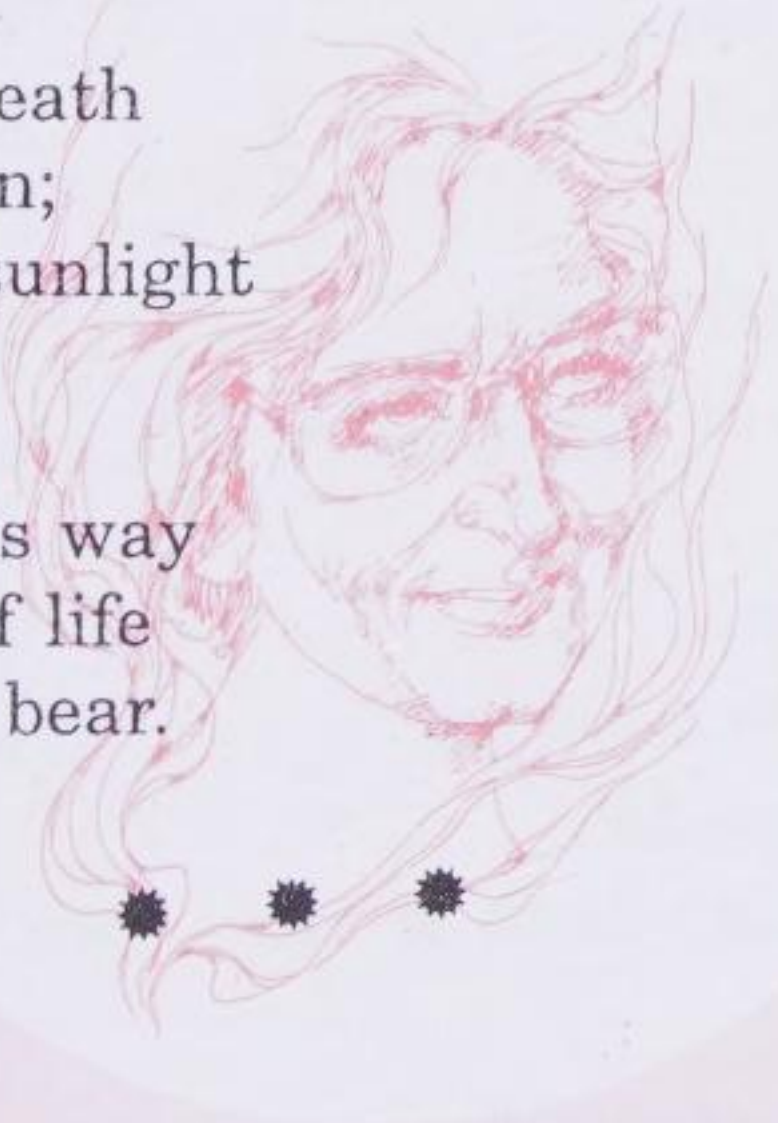

Sardī....

jinda merī ṭhurakadī
hoṭha nīle ho gae
te ātmā de paira vicoṃ
kambaṇī caḍhadī paī

varihāṃ de badala garajade
isa umara de asamāna te
vehaḍe de vica paiṇde pae
kānūna gohaḍe barapha de

galīāṃ de cikkaḍa laṅgha ke-
je aja tū āveṃ kite.....
maiṃ paira tere dho diāṃ
butta terā sūrajī-
kambala dī kannī cuka ke
maiṃ haḍḍāṃ dā ṭhāra bhanna lāṃ.

ika kaulī dhuppa dī
maiṃ ḍīka lā ke pī lavāṃ
te ika ṭoṭā dhupa dā
maiṃ kukkha de vica pā lavāṃ

te phera khore janama dā
iha sivā guzara jāegā

* * *

सर्दी.....

जिंद मेरी ठुरकदी,
होठ नीले हो गए
ते आत्मा दे पैर विचों
कम्बणी चढ़दी पई

वरिहां दे बदल गरजदे
इस उमर दे असमान ते
वेहड़े दे विच पैंदे पए
कानून गोहड़े बरफ दे

गलीआं दे चिक्कड़ लंघ के–
जे अज तू आवें किते.....
मैं पैर तेरे धो दिआं
बुत्त तेरा सूरजी–
कम्बल दी कन्नी चुक के
मैं हड्डां दा ठार भन्न लां।

इक कौली धुप्प दी
मैं डीक ला के पी लवां
ते इक टोटा धुप दा
मैं कुक्रव दे विच पा लवां

ते फेर स्वोरे जनम दा
इह सिवाल गुज़र जाएगा

* * *

ਅਟੇਰਨ

ਕਲਮ ਨੇ ਅੱਜ ਤੋੜਿਆ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀਆ
ਇਸ਼ਕ ਮੇਰਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਮੁਕਾਮ 'ਤੇ !

ਵੇਖ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਾਲਿਆ ! ਕਿ ਬਹਿਨੀ ਆਂ ਚਾਨਣੇ
ਤਲੀ ਵਿਚੋਂ ਹਿਜਰ ਦੀ ਛਿਲਤਰ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇ !

ਜਿਸ ਹਨੇਰੇ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੱਤਿਆ
ਉਹ ਮੁਹੱਬਤ ਦੇ ਗਈ ਅੱਜ ਕਿਰਨਾਂ ਅਟੇਰ ਕੇ।

ਉੱਠ ਆਪਣੇ ਘੜੇ 'ਚੋਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੌਲ ਦੇਹ !
ਧੋ ਲਵਾਂਗੀ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਹਵਾਂ ਦੇ ਹਾਦਸੇ।

The Spool

Today my pen has smashed
the bond of rhyme that shackle my songs;
What new height has my love attained!

You have eyes to see, come and look
I will sit under a light and put out my hand
For you to pick out the splinter of separation
from the palm of my love.

The love that used to spin
nothing but darkness
Today left me
a whole spool of bright rays.

Arise and from your pitcher give me a cup full of water!
I will sit down to wash all that passed on way.

Charkhī....

qalama ne aja toâdayā gītāṃ dā qāfiyā
iśka merā pahuñcayā eha kehaâde muqāma te

vekha nazarāṃ vāleyā! kī behani āṃ cānaṇe
talī vicoṃ hijara dī chilatara nūṃ kaâda de!

jisa hanere toṃ sivāe hora kujha nā katiyā
oha muhabbata de gaī aja kiranāṃ aṭera ke!

uṭha āpaṇe ghaâde "coṃ pāṇī dā kaula de
dho lavāṅgī baiṭha rāhavāṃ de hādase!

चरखी.....

क़लम ने अज तोड़या गीतां दा क़ाफ़िया
इश्क़ मेरा पहुंचया एह केहड़े मुक़ाम ते!

वेख्व नज़रां वालेया! की बेहनि आं चानणे
तली विचों हिजर दी छिलतर नूं कड़ दे!

जिस हनेरे तों सिवाए होर कुझ ना कतिया
ओह मुहब्बत दे गई अज किरनां अटेर के।

उठ आपणे घड़े 'चों पाणी दा कौल दे
धो लवांगी बैठ राहवां दे हादसे।

* * *

ਖ਼ਾਲੀ ਜਗਹ

ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਰਜਵਾੜੇ ਸਨ
ਇਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬੇਦਖ਼ਲ ਕੀਤਾ ਸੀ।
ਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ

ਨੰਗੇ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਹੇਠਾਂ—
ਮੈਂ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਪਿੰਡੇ ਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਭਿਜਦੀ ਰਹੀ
ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਚਿਰ ਪਿੰਡੇ ਦੇ ਮੀਂਹ ਵਿਚ ਗਲਦਾ ਰਿਹਾ

ਫੇਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਇਕ ਜ਼ਹਿਰ ਵਾਂਗ ਪੀ ਕੇ
ਉਹ ਕੰਬਦੇ ਹੱਥ ਨੇ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜਿਆ
"ਚੱਲ ! ਛਿਣਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਇਕ ਛੱਤ ਪਾਈਏ
ਵੇਖ ! ਅਹੁ-ਸਾਹਮਣੇ, ਪਰ੍ਹਾਂ, ਉੱਧਰ
ਸੱਚ ਅਤੇ ਝੂਠ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ—ਕੁਝ ਜਗਹ ਖ਼ਾਲੀ ਹੈ ...

Empty Space

There were only two kingdoms:
one disowned both him and me
And the other we ourselves abandoned.

Under the naked sky-
I was drenched by my body's shower
Which continued a long age
rotted in the continuing downpour.

Then he took the goblet brimming with the love of years
and quaffed it like cup full of poison.
His quaking hand sought mine:
"Come! Let us take a moment's shelter under some roof
Look! there – before you, a little way off
There is an empty space...
between truth and falsehood."

* * *

Khālī Jagah....

sirafa do rajavāde sana.....
ika ne mainuṃ te uhanūṃ bedakhala kītā sī,
te dūje nūṃ asāṃ dohāṃ ne tyāga ditā sī.

.

naṅge asamāna de heṭhāṃ.....
maiṃ kinanā hī cira piṇḍe de mīṃha vica bhijadī rahī
oha kinnā hī cira piṇḍe de mīṃha vica galadā rahā.

phera variyāṃ de moha nūṃ.....
ika zahara vāṅga pī ke
ohade kambade hatha ne merā hatha phadiyā
cala! chiṇāṃ de sira te ika chata pāiye!
vekha! ahu-sāmaṇe parāṃ.....upara
saca ate jhūṭha de vicakāra.....kucha jagaha khālī hai

* * *

ख़ाली जगह.....

सिरफ़ दो रजवाड़े सन.....
इक ने मैनुं ते उहनूं बेदखल कीता सी,
ते दूजे नूं असां दोहां ने त्याग दिता सी।

नंगे असमान दे हेठां.....
मैं किन्ना ही चिर पिंडे दे मींह विच भिजदी रही
ओह किन्ना ही चिर पिंडे दे मींह विच गलदा रहा।

फेर वरियां दे मोह नूं.....
इक ज़हर वांग पी के
ओहदे कंवदे हथ ने मेरा हथ फड़िया
चल! छिणां दे सिर ते इक छत पाइये!
वेख! अहु—सामणे परां.....उपर
सच अते झूठ दे विचकार.....कुछ जगह ख़ाली है

* * *

ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ
ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦ ਇਕ ਨਜ਼ਮ ਵਾਂਗ ਕੰਬੀ ...

ਸਾਹਵੇਂ ਸਮੱਚੀ ਰਾਤ ਸੀ
ਪਰ ਅੱਧੀ ਨਜ਼ਮ ਇਕ ਗੁੱਠ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਰਹੀ
ਤੇ ਅੱਧੀ ਨਜ਼ਮ ਇਕ ਗੁੱਠ ਵਿਚ ਲਗੀ ਰਹੀ ...

ਫਿਰ ਸਵੇਰ ਸਾਰ—
ਅਸੀਂ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਦੇ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲੇ
ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਹੱਥ ਫੜਿਆ
ਉਸ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਲੀਤੀ

ਤੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਸੈਂਸਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਸੇ
ਤੇ ਕਾਗ਼ਜ਼ ਨੂੰ ਇਕ ਠੰਢੇ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ
ਉਸ ਸਾਰੀ ਨਜ਼ਮ 'ਤੇ ਇਕ ਲੀਕ ਫੇਰ ਦਿੱਤੀ ...

Encounter

Years later
We chanced upon each other,
Tremulous
As a poem...

The night was ahead.
Part of the poem remained,
The rest elsewhere...

At daybreak
We met again
Like two shreds of paper.
I took his hand in mine.
He held my arm.
We laughed
Ad with brutal certainty
Censored the poem.

Muṭhbher...

kaī varihāṃ de picchoṃ acānaka ika mulāqāta
te dohāṃ dī jinda ika nazama vāṅga kambī

sāṃhave samucī rāta sī
para adyī nazama ika guṭha vica lagī rahī
te adhdī nazama ika guṭha vica lagī rahī

phira sabera sāra.....
asī kāgẖaza de pāṭe hoye ṭukaṫiyāṃ dī taraha mile
maiṃ āpaṇe hattha vica ohadā hattha phaṫiā
usa āpaṇī bāṃha vica merī bāṃha līṭī

te phera asī doveṃ ika saisara dī tarahāṁ hasse
te kāgẖaza nūṃ ika ṭhaṇḍe meza te rakha ke
osa sārī nazama te ika līka phera dittī

मुठभेड़.....

कई वरिहां दे पिच्छों अचानक इक मुलाकात
ते दोहां दी जिंद इक नज़म वांग कम्बी

सांहवे समुची रात सी
पर अद्धी नज़म इक गुठ विच लगी रही
ते अद्धी नज़म इक गुठ विच लगी रही

फिर सबेर सार.....
असी काग़ज़ दे पाटे होये टुकड़ियां दी तरह मिले
मैं आपणे हत्थ विच ओहदा हत्थ फड़िआ
उस आपणी बांह विच मेरी बांह लीती

ते फेर असी दोवें इक सैसर दी तरहां हस्से
ते काग़ज़ नूं इक ठंडे मेज़ ते रख के
ओस सारी नज़म ते इक लीक फेर दित्ती

* * *

ਅਰਜ਼

ਰਾਤ-ਕੁੜੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਉ
ਚਿੱਟਾਂ ਚੰਨ ਗਰੀ ਦਾ ਖੋਪਾ, ਨਾਲ ਸਿਤਾਰੇ—ਮੁੱਠ ਛੁਹਾਰੇ।

ਪੀੜ-ਕੁੜੀ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਉ
ਦਿਲ ਦਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਨਰੇਲ ਸਬੂਤਾ, ਨਾਲ ਛੁਹਾਰੇ—ਹੰਝੂ ਖਾਰੇ।

ਪੂਰਬ ਨੇ ਪੰਘੂੜਾ ਡਾਹਿਆ, ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਇਕ ਪੰਘੂੜਾ
ਸੂਰਜ ਪਿਆ ਰਾਤ ਦੀ ਕੁੱਖੇ।

ਹੋਠਾਂ ਨੇ ਪੰਘੂੜਾ ਡਾਹਿਆ, ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਇਕ ਪੰਘੂੜਾ
ਗੀਤ ਪਿਆ ਪੀੜਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖੇ।

ਅੰਬਰ ਵੈਦ ਸੁਵੈਦ ਸੁਣੀਂਦਾ
ਰਾਤ-ਕੁੜੀ ਦੀ ਨਾੜੀ ਟੁੰਵੇ, ਪੀੜ-ਕੁੜੀ ਦੀ ਨਾੜੀ ਟੁੰਵੇ।

ਅਰਜ਼ ਕਰੇ ਧਰਤੀ ਦੀ ਦਾਈ :
ਰਾਤ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਂਝ ਨਾ ਹੋਵੇ ! ਪੀੜ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਂਝ ਨਾ ਹੋਵੇ !

Appeal

Set in the lap of young night
A white coconut-moon
and for dates a handful of stars.

And set in the lap of young pain
for coconut the heart's wound,
and for dates a few tears.

The east is preparing its cradle,
its eternal cradle.
Pain is pregnant with song.

Sky, the ancient sage
is taking the pulse of night,
The pulse of pain.

Midwife earth is praying
that night may never be barren,
and pain never be barren.

Araz....

rāta-kuḑī dīra jholī pāo
ciṭṭā caṇa garī dā khopā,
nāla sitāre-muṭha chuhāre.

pīḑa-kuḑī dī jholī pāo
dila dā zakhma narela subūta,
nāla chuhāre-hañjhū khāre.

puraba ne paghudā ḍāhiyā,
jaddī puśatī ika paṅghuḑā
sūraja piyā rāta dī kukhe.

hoṇṭhāṃ ne paṅghuḑā ḍāhiyā
jaddī puśatī ika paṅghuḑā
gīta piyā pīḑā dī kukhe.

aṃbara vaida subaida sunīndā
rāta-kuhī dī nāḑī ṭove
pīḑa-kuḑī dī nāḑī ṭove.

araza kare dharatī dī dāī
rāta kaḑhe vī bāñjha na hove.
pīḑa kade vī bāñjha nā hove.

* * *

अरज़.....

रात–कुड़ी दी झोली पाओ
चिट्टा चण गरी दा खोपा,
नाल सितारे–मुठ छुहारे।

पीड़–कुड़ी दी झोली पाओ
दिल दा जख्म नरेल सुबूत,
नाल छुहारे–हंझू खारे।

पुरब ने पघुड़ा डाहिया,
जददी पुशती इक पंघुड़ा
सूरज पिया रात दी कुखे।

होंठां ने पंघुड़ा डाहिया
जददी पुशती इक पंघुड़ा
गीत पिया पीड़ा दी कुखे।

अंबर वैद सुबैद सुनींदा
रात कुही दी नाड़ी टोवे
पीड़ कुड़ी दी नाड़ी टोवे

अरज करे धरती दी दाई
रात कढ़े वी बांझ न होवे!
पीड़ कदे वी बांझ ना होवे!

* * *

ਸਟਿੱਲ ਲਾਈਫ਼

ਇਹ ਜੱਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ—
ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕੰਧ ਵਿਚ, ਚੁੱਪਚਾਪ ਬੈਠੇ, ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਛੇਕ !
ਇਹ ਸਾਏਬੇਰੀਆ—
ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ, ਚੀਕਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ, ਬਰਫ਼ ਵਿਚ ਜੰਮੇ।
ਕਾਂਸੰਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੈਂਪ—
ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਸ ਦੀ ਹਵਾੜ੍ਹ ਭਠੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖ ਵਿਚ ਸੁੱਤੀ।
ਇਹ ਕਾਰਗੁਯੇਵਾਚ—
ਜਿਹਦੀ ਕੁੱਲ ਵੱਸੋਂ, ਇਕ ਪੱਥਰ ਦੇ ਬੁੱਤ ਵਿਚ ਸਿਮਟੀ।
ਇਹ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਹੈ—
ਜੋ ਇਕ ਗੁੱਠੇ ਇਕ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਾਂਗ ਡਿੱਗਾ
ਤੇ ਇਹ ਪਰਾਗ—
ਜੋ ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਕੇ ਅੱਜ ਸੈਂਸਰ ਦੀ ਪੀਡੀ ਮੁੱਠ ਵਿਚ ਬੈਠਾ।
ਹਰ ਚੀਜ਼ ਚੁੱਪ ਤੇ ਅਡੋਲ ਹੈ
ਸਿਰਫ਼ ਮੇਰੀ ਛਾਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਉੱਭਾ ਸਾਹ ਨਿਕਲਦਾ
ਤੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹਰ ਟੁਕੜਾ ਹਿੱਲ ਜਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ...

Jallian wala

Jallianwala :
a silent wall scarred by bullets.

Siberia :
broken cries buried beneath icé.

Concentration camps :
smell of incinerated human flesh.

Karogojawac :
an entire population in a single status.

Hiroshima :
a torn ancient palimpsest.

Prague :
trapped, breathless, in the censor's fit.

All, pale, lifeless.
This breathe of disgust alone
my breath exhales.

The soil trembles.

* * *

Jalīyāṃ Vālā....

eha jaliyāṃ vālā-
te usa dī kandha vica, cupa cāpa baiṭhe, goliyāṃ de cheka!
eha sāiberiyā-
te usa dī zamīna te, cīkāṃ de ṭukaṫe, barfa vica jammẹ.
kāṃsanaṭreśana kaimpa-
manukhī māsa dī havāda bhaṭhīyāṃ dī sakha vica sutī.
eha karāguṭoḋavāca-
jihadī kula vasoṃ, ika patthara de buta vica simaṭī.
eha hirośīmā hai-
jo ika guṭhe, ika pāṭe hoe dastāveza vāṅga ḍigā.
te eha parāga-
jo sāha ghuṭa ke aja saiṃsara dī pīḋhī muṭha ghica baiṭhā.
hara cīza cupa te aḍola hai-
sirfa merī chātī de viccoṃ ika ubhā sāha nikaladā
te dharatī dā hara ṭukaḋā hila jihā jāndā.....

* * *

जलीयां वाला.....

एह जलियां वाला–
ते उस दी कंध क्चि, चुप चाप बैठे, गोलियां दे छेक!
एह साइबेरिया–
ते उस दी ज़मीन 'ते, चीकां दे टुकड़े, बर्फ़ विच जम्मे।
कांसनट्रेशन कैंप–
मनुस्वी मास दी हवाड़ भठीयां दी रास्व विच सुती।
एह करागुटोड़वाच–
जिहदी कुल वसों, इक पत्थर दे बुत विच सिमटी।
एह हिरोशीमा है–
जो इक गुठे, इक पाटे होए दस्तावेज़ वांग डिगा।
ते एह पराग–
जो साह घुट के अज सैंसर दी पीढ़ी मुठ घिच बैठा।
हर चीज़ चुप ते अडोल है–
सिर्फ़ मेरी छाती दे विच्चों इक उभा साह निकलदा
ते धरती दा हर टुकड़ा हिल जिहा जांदा.....

* * *

ਆਤਮ-ਮਿਲਣ

ਮੇਰੀ ਸੇਜ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ—
ਪਰ ਜੁੱਤੀ ਤੇ ਕਮੀਜ਼ ਵਾਂਗਣ
ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਬਦਨ ਵੀ ਉਤਾਰ ਦੇ !
ਪਰਾਂ ਮੜ੍ਹੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦੇ !
ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਗੱਲ ਨਹੀਂ—
ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਦਾ ਰਵਾਜ ਹੈ।

* * *

Meeting the self

My bed is ready for you!
But first take off your shirt and shoes
and put it away on the stool.

It doesn't matter very much
Every country has its own customs.

* * *

Ātm Milan....

merī seja hāzara hai-
para juttī hai kamīza vāṅgaṇa
tūṃ apaṇā badana vī utāra de
parāṃ mūdhe te rakha de.

koī khāsa gala nahīṃ
iha āpaṇe-āpaṇe desa dā rivāja hai

आतम मिलन.....

मेरी सेज हाज़र है–
पर जुत्ती है कमीज़ वांगण
तूं अपणा बदन वी उतार दे
परां मूढ़े 'ते रख दे।

कोई ख़ास गल नहीं
इह आपणे–आपणे देस दा रिवाज है।

ਆਦਿ ਸੰਗੀਤ

ਮੈਂ ਸਾਂ—ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਤੂੰ ਵੀ ...

ਇਕ ਅੰਤ ਹੀਨ ਚੁੱਪ ਹੁੰਦੀ ਸੀ
ਜੋ ਸੁੱਕੇ ਹੋਏ ਪੱਤੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਰਦੀ
ਜਾਂ ਅਜਾਈਂ, ਕੰਢੇ ਦੀ ਰੇਤ ਵਾਂਗ ਖੁਰਦੀ।
ਪਰ ਉਹ ਪਰਾ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ .

ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਮੋੜ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ
ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਤੂੰ ਮੋੜਵੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ
ਤਾਂ ਪੌਣਾਂ ਦੇ ਸੰਘ ਵਿਚ ਕੁਝ ਥਰਥਰਾਇਆ,
ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਿਣਕੇ ਕੁਝ ਸਰਸਰਾਏ
ਤੇ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ ਕੁਝ ਗੁਣਗੁਣਾਇਆ,
ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣਾਂ ਕੁਝ ਕੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ
ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਛਣਕ ਆਈ
ਫੁੱਲ ਦੀ ਡੋਡੀ ਨੇ ਅੱਖ ਝਮਕੀ
ਤੇ ਇਕ ਚਿੜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਖੰਭ ਹਿੱਲੇ,
ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਨਾਦ ਸੀ ਜੋ ਕੰਨਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ,

ਸਪਤ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਸੰਗਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਹੈ

First Melody

There was I and probably you as well
and an infinite silent stillness.
Brittle like a dry, parched leaf,
gritty like sands on a seashore.
But that's tale of prehistoric times.

At a road crossing I called out to you
and you answered my call.
And in the winds' throat there was a quiver
and particles of earth were animated
And the waters of brooks hummed in melody.
Branches of trees grew a trifle tense,
there was stirring in the leaves.
A little bud twinkled an eye,
and a bird fluffed out its feathers.
That was the first song that the ears heard.

The septet of the lute came much later.

Pahilī Dhun....

maiṃ sāṃ te śāyada tūṃ vī.....
ika aṃtahīna cupa hundī sī
jo sukke hoe patte dī tarāṃ bhuradī
jāṃ ajāīṃ, kaṇḍe dī reta vāṅga khuradī.
para oha pūrva-aitihāsaka samayāṃ dī gala hai.....

maiṃ tainūṃ ika moṵda te āvāza dittī
te aggoṃ tūṃ moṵdavīṃ āvāza dittī
tāṃ pauṇāṃ de saṅgha vica kujha tharatharāyā,
miṭṭī de kiṇake kujha sarasarāe
te nadī dā pāṇī kujha guṇaguṇāyā,
rukha diyāṃ ṭāhaṇāṃ kujha kasīyāṃ gaīyāṃ,
pattiyāṃ de viccoṃ ika chaṇaka āī
phula dī ḍhoḍhī ne akha jhamakī
te ika ciṵdī de kujha khambha hille,
cha pahalā nāda sī jo kanāṃ ne suṇiyā sī,

sapata surāṃ dī sañjñā tāṃ bahuta picchoṃ dī hai....

* * *

पहली धुन.....

मैं सां ते शायद तं वी.....
इक अंतहीन चुप हुंदी सी
जो सुक्के होए पत्ते दी तरां भुरदी
जां अजाईं, कंडे दी रेत वांग खुरदी।
पर ओह पूर्व-ऐतिहासक समयां दी गल है.....

मैं तैनूं इक मोड़ ते आवाज़ दित्ती
ते अग्गों तूं मोड़वीं आवाज़ दित्ती
तां पौणां दे संघ विच कुझ थरथराया,
मिट्टी दे किणके कुझ सरसराए
ते नदी दा पाणी कुझ गुणगुणाया,
रुख़ दियां टाहणां कुझ कसीयां गईयां,
पत्तियां दे विच्चों इक छणक आई
फुल दी ढोढी ने अख झंमकी
ते इक चिड़ी दे कुझ खंभ हिल्ले,
एह पहला नाद सी जो कनां ने सुणिया सी,

सपत सुरां दी संज्ञा तां बहुत पिच्छों दी है.....

* * *

ਆਦਿ ਪੁਸਤਕ

ਮੈਂ ਸਾਂ—ਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਤੂੰ ਵੀ ...

ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਸਾਹ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਖਲੋਤਾ
ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਤੇ ਬੈਠਾ
ਸ਼ਾਇਦ ਅਹਿਸਾਸ ਦੇ ਇਕ ਮੋੜ ਤੇ ਤੁਰਦਾ।
ਪਰ ਉਹ ਪਰਾ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ...

ਇਹ ਮੇਰੀ ਤੇ ਤੇਰੀ ਹੋਂਦ ਸੀ
ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣੀ
ਮੈਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦੇ ਅੱਖਰ ਬਣੇ
ਤੂੰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦੇ ਅੱਖਰ ਬਣੇ
ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਹ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਆਦਿ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖੀ।

ਇਹ ਮੇਰਾ ਤੇ ਤੇਰਾ ਮੇਲ ਸੀ
ਅਸੀਂ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸੁੱਤੇ,
ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਹੋਠ ਉਂਗਲਾਂ ਪੋਟੇ
ਮੇਰੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਬਦਨ ਦੇ ਅੱਖਰ ਬਣੇ
ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਉਹ ਆਦਿ ਪੁਸਤਕ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀ।

ਰਿਗ ਵੇਦ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ...

* * *

First Book

I was there- and perhaps you as well,
standing perhaps a breath away,
Perhaps perched in the darkness of a vision,
perhaps moving on a turning point of consciousness,
But that was a tale of prehistoric times,

That was our existence, yours and mine,
which become the first language of the world.
Words were coined to identify me,
words were coined to identify you,
And they wrote in that first language, their first book.

That was our tryst, yours and mine,
we slept on a bed of stones,
And our eyes, lips and finger tips
become the words of your body and mine.
They then made translation of this first book.

The Rig Veda was compiled much later.

* * *

Ādi Pustak....

maiṃ sāṃ- te śāyada tūṃ vi.....

śāyada ika sāha dī vitha te khalotā
śāyada ika nazara de hanere te baiṭhā
śāyada ahasāsa de ika moṵda te turadā.
para oha pūrva aitihāsaka samayāṃ dī gala hai.....

eha merī te terī honda sī
jo duniyāṃ dī ādi bhāṣā baṇī
maiṃ dī pahacāṇa de akkhara baṇe
tūṃ dī pahacāṇa de akkhara baṇeṃ
te uhanāṃ uha ādi bhāṣā dī ādi pustaka likhī.

eha merā te terā mela sī
asī patthārāṃ dī seja te sutte,
te akhāṃ hoṭha ugalāṃ poṭe
mere te tere badana de akkhara baṇe
te uhanāṃ oha ādi pustaka anuvāda kītī.

rigaveda dī racanā tāṃ bahuta picchoṃ dī gala hai.....

* * *

आदि पुस्तक.....

मैं सां– ते शायद तं वी.....

शायद इक साह दी विथ ते खलोता
शायद इक नज़र दे हनेरे ते बैठा
शायद अहसास दे इक मोड़ ते तुरदा।
पर ओह पूर्व ऐतिहासक समयां दी गल है.....

एह मेरी ते तेरी होंद सी
जो दुनियां दी आदि भाषा बणी
मैं दी पहचाण दे अक्खर बणे
तूं दी पहचाण दे अक्खर बणे
ते उहनां उह आदि भाषा दी आदि पुस्तक लिखी।

एह मेरा ते तेरा मेल सी
असी पत्थरां दी सेज ते सुत्ते,
ते अखां होठ उगलां पोटे
मेरे ते तेरे वदन दे अक्खर बणे
ते उहनां ओह आदि पुस्तक अनुवाद कीती।

रिगवेद दी रचना तां बहुत पिच्छों दी गल है.....

* * *

ਆਦਿ ਕਬੀਲਾ

ਮੈਂ ਦੀ ਜਦ ਰੁੱਤ ਮੌਲੀ ਸੀ
ਮਾਸ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਬੂਰ ਆਇਆ ਸੀ
ਪੌਣ ਕੰਨੀਂ ਮਹਿਕ ਬੱਝੀ ਸੀ
ਤੂੰ ਦਾ ਅੱਖਰ ਲਹਿਲਹਾਇਆ ਸੀ ...

ਮੈਂ ਦੀ ਤੇ ਤੂੰ ਦੀ ਛਾਵੇਂ
ਜਦ "ਉਹ" ਆ ਕੇ ਨਚਿੰਤ ਸੁੱਤਾ ਸੀ
ਇਹ "ਉਹ" ਦਾ ਇਕ ਮੋਹ ਸੀ
ਕਿ ਕਣਕ ਦਾ ਦਾਣਾ ਅਸਾਂ ਵੰਡ ਲੀਤਾ ਸੀ,
"ਉਹ" ਸਹਜ ਸੀ, ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ, ਮੈਂ ਦੀ ਤੇ ਤੂੰ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ

ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ...

Primtive Tribe

When the season of spring came over me
and the plant of flesh came into bud.
That filled the air with fragrance
The word "you" blossomed into created
came he and slept without a care in the world.

I was enamoured of him.
We had shared a grain of wheat.
The other was in the course of things
and the fulfillment of you and I.

Tribal tales came much later.

* * *

Ādi Kabīlā....

maiṃ dī jada rūta mailī sī
māsa de būṭe nūṃ bura āiyā sī
pauṇa kannīṃ mahaka bujhī sī
tūṃ dā akkhara lahalahāyā sī.....

'maiṃ' dī te 'tūṃ' dī chāveṃ
jada 'oha' ā ke nicinta suttā sī
eha 'oha' dā ika moha sī
ki kaṇaka dā dāṇā asāṃ vaṇḍa lītā sī,
'oha' sahaja sī, subhāvaka sī, maiṃ dī te tūṃ dī trapti

kabīlīyāṃ dī kathā tāṃ bahuta pichoṃ dī gala hai.....

* * *

आदि कबीला.....

मैं दी जद रूत मैली सी
मास दे बूटे नूं बुर आइया सी
पौण कंनीं महक वझी सी
तूं दा अक्खर लहलहाया सी.....

'मैं' दी ते 'तूं' दी छावें
जद 'ओह' आ के निचिंत सुत्ता सी
एह 'ओह' दा इक मोह सी
कि कणक दा दाणा असां वंड लीता सी,
'ओह' सहज सी, सुभावक सी, मैं दी ते तूं दी तृप्ति

कबीलीयां दी कथा तां बहुत पिछों दी गल है.....

* * *

ਆਦਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ

ਕਾਇਆ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ—
ਕਾਇਆ ਦੀ ਆਬਰੂ ਤੀਕਣ ਮੈਂ ਸਾਂ,
ਕਾਇਆ ਦੇ ਹੁਸਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ—
ਕਾਇਆ ਦੇ ਇਸ਼ਕ ਤੀਕਣ ਤੂੰ ਸੀ।

ਇਹ ਮੈਂ ਅੱਖਰ ਦਾ ਇਲਮ ਸੀ
ਜਿਸ ਮੈਂ ਨੂੰ ਇਖ਼ਲਾਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
ਇਹ ਤੂੰ ਅੱਖਰ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਸੀ
ਜਿਸ "ਉਹ" ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲੀਤਾ ਸੀ,
ਭੈਅ ਮੁਕਤ ਮੈਂ ਦੀ ਹਸਤੀ, ਦੇ ਭੈਅ ਮੁਕਤ ਤੂੰ ਦੀ, ਉਹ ਦੀ

ਮਨ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ...

Primitive Law

From the essence of the form
to its final fulfillment, it was I..
From the beauty of the form
to its consummation, it was you.

I was the knowledge of the word,
realisation of the 'I',
And carnival of the 'you'
where the identity of the 'he' was established.
My existence was freed of fear,
freed of instilling fear both you and he.

The code of Manu came much later.

* * *

Ādi Vidhān....

kāiyā dī hakīkata toṃ lai ke-
kāiyā dī ābarū tīkaṇa maiṃ sāṃ,
kāiyā de husana toṃ lai ke-
kāiyā de iśaka tīkaṇa tūṃ sī.

eha "maiṃ' akkhara dā ilama sī
jisa 'maiṃ' nūṃ ikhalāka dittā sī.
eha 'tūṃ' akkhara dā jaśana sī
jisa 'oha' nūṃ pahacāṇa līttā sī,
bhaya-mukta 'maiṃ' dī hastī, de bhaya-mukta "teṃ' dī, oha dī

mana dī smrati tāṃ bahuta piche dī gala hai.....

* * *

आदि विधान.....

काइया दी हकीकत तों लै के–
काइया दी आबरू तीकण मैं सां,
काइया दे हुसन तों लै के–
काइया दे इशक तीकण तूं सी।

एह 'मैं' अक्खर दा इलम सी
जिस 'मैं' नूं इख़्तलाक दित्ता सी।
एह 'तं' अक्खर दा जशन सी
जिस 'ओह' नूं पहचाण लीता सी,
भय–मुक्त 'मैं' दी हस्ती, दे भय–मुक्त 'तूं' दी, ओह दी

मन दी स्मृति तां बहुत पिछे दी गल है.....

* * *

ਆਦਿ ਧਰਮ

ਮੈਂ ਨੇ ਜਦ ਤੂੰ ਨੂੰ ਪਹਿਨਿਆ
ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਪਿੰਡੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਸਨ,
ਅੰਗ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁੰਦੇ ਗਏ
ਤੇ ਰੂਹ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਤੇ ਅਰਪੇ ਗਏ ...

ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਗੰਧਿਤ ਸਾਮਿੱਗਰੀ,
ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਨਾਂ ਹੋਠਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ
ਤਾਂ ਉਹੀ ਨਾਂ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮੰਤਰ ਸਨ,
ਇਹ ਤੇਰੀ ਤੇ ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਇਕ ਯੱਗ ਸੀ,

ਧਰਮ ਕਰਮ ਦੀ ਸਾਖੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ

The First Religion

When I draped myself with your being
our bodies were turned within in meditation.
Then our limbs entwined like flowers in a garland
as an offering at the altar of the soul.

You and I, incense offered at a sacrificial fire.
Our names slipped out our lips
to become a sacred hymnal.
That was a sacred ceremony for you and me.

Religious rituals came much later.

* * *

Ādi Dharam....

maiṃ ne jada tūṃ nūṃ pahaniyā
tāṃ doveṃ hī piṇḍe aṃtara dhiyāna sana,
aṃga phulāṃ dī tarāṃ gunde gae
te rūha dī daragāha te arape gae.....

tūṃ te maiṃ sugandhita sāmigrī
ika dūje dā nāṃ hoṭhāṃ toṃ nikalayā
tāṃ ohī nāṃ pūjā de mantara sana,
eha terī te merī honda dā ika yaga sī

dharama karama dī sāthī tāṃ bahuta picchoṃ dī gala hai.....

आदि धरम.....

मैं ने जद तूं नूं पहनिया
तां दोवें ही पिंडे अंतर धियान सन,
अंग फुलां दी तरां गुंदे गए
ते रूह दी दरगाह ते अरपे गए.....

तूं ते मैं सुगंधित सामिग्री
इक दूजे दा नां होठां तों निकलया
तां ओही नां पूजा दे मंतर सन,
एह तेरी ते मेरी होंद दा इक यग सी

धरम करम दी साथी तां बहुत पिच्छों दी गल है..

* * *

ਆਦਿ ਰਚਨਾ

ਮੈਂ—ਇਕ ਨਿਰਾਕਾਰ ਮੈਂ ਸਾਂ ...

ਇਹ ਮੈਂ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸੀ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਿਆ
ਤੇ ਤੂੰ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਸੀ ਜੋ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਫਰਿਆ
ਤੇ ਅੱਗ ਦਾ ਜਲਵਾ ਪਾਣੀਆਂ ਤੇ ਤੁਰਿਆ।
ਪਰ ਉਹ ਪਰਾ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ...

ਇਹ ਮੈਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਤ੍ਰੇਹ ਸੀ
ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਤੂੰ ਦਾ ਦਰਿਆ ਪੀਤਾ,
ਇਹ ਮੈਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਹਰਾ ਸੁਪਨਾ
ਕਿ ਤੂੰ ਦਾ ਜੰਗਲ ਉਸ ਲੱਭ ਲੀਤਾ,
ਇਹ ਮੈਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ
ਤੇ ਤੂੰ ਦੇ ਅੰਬਰ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਸੀ
ਕਿ ਤੂੰ ਦਾ ਨੀਲਾ ਜਿਹਾ ਸੁਪਨਾ
ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸੁੱਤਾ।
ਇਹ ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਾਸ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਸੀ—
ਤੇ ਏਹੋ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਆਦਿ ਰਚਨਾ ਸੀ,

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ...

* * *

First Creation

I was a formless I . . .

The I, by its perception transformed itself into the waters.
And you, by your perception erupted into a flame of fire
and the flare of the fire floated over the waters.
But that's a tale of prehistoric times.

That was the thirst of the earthly I.
I asked my thirst from the river that was you,
that was the vivid dream of an earthly I,
That discovered you among the tangled woods.
It was the fragrance of our bodies, yours and mine,
and that is truth about creation.

The creation of the universe came much later.

Ādi Rachnā....

maiṃ-ika nirākāra 'maiṃ' sāṃ.....
eha maiṃ dā saṅkalpa sī, jo pāṇī dā rūpa baṇayā
te 'tūṃ' dā saṅkalapa sī, jo aga vāṅga pharayā
te aga dā jalavā pāṇīyāṃ te turayā.
para oha pūrva-aitihāsaka samayāṃ dī gala.....

eha 'maiṃ' dī miṭṭī dī treha sī
ki usa ne 'tūṃ' dā dariyā pītā,
eha maiṃ dī miṭṭī dā harā supanā
ki 'tūṃ' dā jaṅgala osa labha līta,
eha 'maiṃ' dī miṭṭī dī vāśanā
te 'tūṃ' de aṃbara dā iśka sī
ki 'tūṃ' dā nīlā jihā supanā
miṭṭī dī seja te suttā.
eha tere te mere māsa dī sugandha sī-
te aiho haqīqata dī ādi racanā sī,

saṃsāra dī racanā tām bahuta pichoṃ dī gala hai.....

* * *

आदि रचना.....

मैं– इक निराकार 'मैं' सां.....
एह मैं दा संकल्प सी, जो पाणी दा रूप बणया
ते 'तूं' दा संकल्प सी, जो अग वांग फुरया
ते अग दा जलवा पाणीयां ते तुरया।
पर ओह पूर्व–ऐतिहासक समयां दी गल.....

एह 'मैं' दी मिट्टी दी त्रेह सी
कि उस ने 'तूं' दा दरिया पीता,
एह मैं दी मिट्टी दा हरा सुपना
कि 'तूं' दा जंगल ओस लभ लीता,
एह 'मैं' दी मिट्टी दी वाशना
ते 'तूं' दे अंबर दा इश्क सी
कि 'तूं' दा नीला जिहा सुपना
मिट्टी दी सेज ते सुत्ता।
एह तेरे ते मेरे मास दी सुगंध सी–
ते ऐहो हक़ीक़त दी आदि रचना सी,
संसार दी रचना तां बहुत पिछों दी गल है.....

* * *

ਇਕ ਖ਼ਤ

ਯਾਰਾ ! ਤੂੰ ਖ਼ਤ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ
ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਪਾਇਆ
ਤੇ ਮਿੱਤਰਾ ! ਮਹੱਬਤ ਦਾ ਖ਼ਤ
ਜੋ ਧਰਤੀ ਦੇ ਮੇਚ ਦਾ ਹੁੰਦਾ
ਜੋ ਅੰਬਰ ਦੇ ਨਾਪ ਦਾ ਹੁੰਦਾ
ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਫੜ ਕੇ
ਇਕ ਕੌਮ ਜਿੱਡਾ ਕਤਰ ਕੇ
ਕੌਮ ਦੇ ਮੇਚੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ...

ਤੇ ਫੇਰ ਸ਼ਹਿਰੀਂ ਗੱਲ ਹੁੱਲੀ ਸੀ
ਉਹ ਤੇਰਾ ਖ਼ਤ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਉਂ ਸੀ
ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਜ਼ਹਬ ਦੇ ਪਿੰਡੇ
ਉਹ ਡਾਢਾ ਹੀ ਮੋਕਲਾ ਔਂਦਾ
ਸੋ ਖ਼ਤ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ
ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾੜ ਲੀਤਾ ਸੀ ...

ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਕਹੇ ਮੱਥੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਦੇ ਮੇਚੇ
ਹਰ ਅੱਖਰ ਹੀ ਮੋਕਲਾ ਔਂਦਾ
ਸੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ
ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਟਕੇ
ਤੇ ਹਰ ਅੱਖੜ ਉਧੇੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ...

ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ
ਪਰ ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਆਇਆ
ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੁਖੀ ਹੈ—ਕਿ ਮੈਂ
ਉਸ ਖ਼ਤ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਰਗੀ ਹਾਂ ...

* * *

Letter

My love! You wrote me a letter
but you addressed it care of the world.
My friend, you do not know that love-letter is
as long as the earth,
as wide as the sky.
Was grabbed by wordly people
and clipped into little pieces
of the size of different nations.

Then it become the subject of gossip in the city,
that letter which you wrote to me.
The people said was too loose
to drape the body of religion
and tore up its text in many places.

The rest you know best yourself
the kind of brains people have.
Every words is too big for their comprehension
they banged their foreheads against these words
and every word way a torn-out meaning.

And the letter which I did not receive
but was addressed care of the world,
a world which is full of sorrows.
Because it found me like
the answer to that letter.

* * *

Ik Khat....

yārā! tūṃ khata tāṃ likhiā sī
para duniyā dī mārphata pāyā
te mittarā! muhabbata dā khata
jo dharatī de maica dā hundā
jo aṃbara ne nāpa dā hundā
oha duniyā vāliāṃ ne phaṇda ke
ika qauma jiḍḍā katara ke
qauma de mece dā kītā sī.....

te phera śaharīṃ galla hulī sī
oha terā khata jo mere nāṃū sī
loka kahinde ki mazahaba de piṇḍe
oha dādhā hī mokala aumdā
so khata dī ibārata nūṃ ohanāṃ
kaī thāvāṃ toṃ pāda līta sī.....

te aggoṃ tū jāṇadā ki kahe matthe
jinnāṃ dī samajha de amece
hara akkhara hī mokalā auṃdā
so ohanāṃ ne āpaṇe matthe
akkharāṃ de nāla paṭake
te hara akkhara udheda dittā sī.....

te mainnūṃ jo khata nahīṃ miliā
para jisa dī mārphata āyā
oha duniyā dukhī hai.....ki maiṃ
usa khata de javāba varagī hāṃ.....

* * *

इक ख़त.....

यारा! तूं ख़त तां लिखिआ सी
पर दुनिया दी मार्फत पाया
ते मित्तरा! मुहब्बत दा ख़त
जो धरती दे मैच दा हुंदा
जो अंबर ने नाप दा हुंदा
ओह दुनिया वालिआं ने फड़ के
इक क़ौम जिड्डा कतर के
क़ौम दे मेचे दा कीता सी.....

ते फेर शहरीं गल्ल हुली सी
ओह तेरा ख़त जो मेरे नांऊ सी
लोक कहिंदे कि मज़हब दे पिंडे
ओह डाढा ही मोकला औंदा
सो ख़त दी इबारत नूं ओहनां
कई थावां तों पाड़ लीता सी.....

ते अग्गों तू जाणदा कि कहे मत्थे
जिन्नां दी समझ दे मेचे
हर अक्खर ही मोकला औंदा
सो ओहनां ने आपणे मत्थे
अक्खरां दे नाल पटके
ते हर अक्खर उधेड़ दित्ता सी.....

ते मैंनूं जो ख़त नहीं मिलिआ
पर जिस दी मार्फत आया
ओह दुनिया दुखी है.....कि मैं
उस ख़त दे जवाब वरगी हां.....

* * *

ਅਜ ਆਖਾਂ ਵਾਰਸ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ

अज आखां वारिस शाह नूं...

اج آکھاں وارث شاہ نُوں...

Aj akhaan Waris Shah nu,
kiton qabaron vichon bol.....

amrita pritam

1919-2005

ISBN 978-81-7650-311-2

9 788176 503112

STAR PUBLICATIONS (Pvt.) Ltd.
NEW DELHI
(e-mail: starpub@satyam.net.in)